

péči (od 8 do 15.30 h). Protože ve waldorfské pedagogice se klade veliký důraz na osobnost učitele, budou pro jeho realizaci vybráni pedagogové na základě konkursního řízení. Výuku v prvních třech ročnících budou zajišťovat zkušení elementaristé s logopedickou praxí. Od 4. ročníku povede třídní učitel své žáky až do 9. ročníku. Výzkumný vzorek budou tvořit všichni žáci uvedené školy. Obsah vyučování bude v souladu s požadavky učebních osnov zvláštní školy. Ve výuce budou uplatňovány především aktivizační metody a formy práce, přímá práce učitele s žáky.

Vyučovací doba bude rozdělena do tří bloků po 120 minutách: dvou dopoledních bloků (1. blok 8 - 10 h, 2. blok 10.30 - 12.30 h) a jednoho odpoledního (13.30 - 15.30 h). Mimo přestávky mezi bloky bude mít učitel možnost zařadit přestávku podle potřeby i v průběhu každého bloku.

Dopolední bloky budou věnovány všeobecně vzdělávacím předmětům s možností integrovat výuku několika, většinou dvou předmětů, mezi kterými jsou určité vztahy a souvislosti, jichž lze při vyučování využít. Integrace a kombinace předmětů nebude předepsána, bude ponechána na učiteli, který bude plně zodpovědný za výsledky své práce.

Odpolední blok bude věnován výchovám: zdravotní tělesné výchově zahrnující plavání a rehabilitaci, hudební výchově (aktivní i poslechové), výtvarné výchově (kresbě, malbě, modelování), dramatické výchově, prováděna budou

eurytmická cvičení.

Domácí přípravu žáka na vyučování uvedený systém výuky nepředpokládá.

Součástí školního režimu budou i společné svačiny a obědy ve školní jídelně.

Škola bude pořádat z výrobků žáků prodejní výstavy za účelem motivace žáků, ale i pro zvýšení finančního fondu školy.

O výsledcích výchovně vzdělávací práce na konci každého školního roku zpracuje třídní učitel tzv. zprávu o vývoji žáka. Klasifikování budou pouze žáci 9. ročníku a přechodně, v prvním roce experimentu, v 8. ročníku ti žáci, kteří budou přecházet do zvláštního odborného učiliště.

Doba trvání výzkumu

Školní rok 1990/91 - 1998/99.

Etapy výzkumu

Z organizačních důvodů bude od září 1990 zavedena výuka na základě waldorfské pedagogiky ve všech ročnicích zvláštní školy. Vlastní experiment bude realizován postupně od 1. do 9. ročníku ve 3. etapách.

1. etapa - ověřování uvedených metod a forem práce v 1. - 3. ročníku (šk. r. 1990/91 - 1992/93)

2. etapa - ověřování uvedených metod a forem práce
v 4.- 6. ročníku (šk. r. 1993/94 - 1995/96)
3. etapa - ověřování uvedených metod a forem práce
v 7. - 9. ročníku (šk. r. 1996/97 - 1998/99)

Na konci každé etapy, tj. u žáků 3., 6. a 9. ročníku, bude provedena kontrola dosažených výsledků a jejich porovnání s výsledky výchovně vzdělávací práce dosaženými u žáků vyučovaných tradičním způsobem na zvláštní škole běžného typu.

Zajištění výzkumu VÚP v Praze

- Výzkumný ústav pedagogický v Praze se bude na výzkumu podílet
- činností expertizní a konzultační
 - sledováním průběhu výzkumu
 - zajišťováním překladů publikací a statí informujících o waldorfské pedagogice
 - zprostředkováním kontaktů s odborníky v oblasti waldorfské pedagogiky v zahraničí (bez finanční úhrady event. studijních pobytů a přednáškové činnosti)
 - přípravou souboru kontrolních prací pro žáky 3., 6. a 9. ročníku a jejich vyhodnocováním
 - zpracováním dílčích zpráv o výsledcích experimentu v jednotlivých etapách a závěrečné zprávy po jeho ukončení

- publikováním informací o průběhu a výsledcích experimentu v odborném tisku,

Sledování experimentu bude zařazeno do plánu vědecko-výzkumné činnosti VÚP v Praze a uvedené zprávy předávány v určených termínech ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

U Č E B N Í P L Á N

pro 1. až 4. ročník Svobodné speciální školy J.A.Komenského

Epochy hlavního vyučování

1. ročník /integrovaný/

rodný jazyk - velká písmena /čtení a psaní/
orientace ve slově, ve větě,

formování linií - metodická řada uvolňovacích cviků, přímé
a zaoblené linie, řazení grafických prvků,
symetrie a zrcadlové zobrazování,

matematika - pojem čísla 1 až 10, základní matematické úkony
v oboru 10 /20/, rytmy sudé, liché,

pohádky.

2. ročník /zvláštní/

rodný jazyk - pokračování v poznávání písmen a jejich psaní,
v rozsahu učebnice ZvŠ,

formování linií - pokračování v metodické řadě,

matematika - matematické úkony v oboru 20,

bajky - říše rostlinná a živočišná.

3. ročník /zvláštní/

rodný jazyk - dokončení znalosti celé abecedy, čtení i psaní,
jednoduché texty na úrovni učebnice ZvŠ,

formování linií - orientace v prostoru a barvě,

matematika - matematické úkony v oboru 100,

zrno a chléb,

předání a tkaní,

lidské obydlí,

legendy a příběhy ze Starého zákona.

4. ročník /zvláštní/

rodný jazyk - počátky gramatiky /hlavní druhy slov/,
formování linií - pokračování metodické řady,
matematika - upevnění v oboru 100, numerická představa
do 1000, měření, vážení, dělení úsečky,
vlastivěda - základní informace o naší zemi,
legendy z české minulosti.

Odborné předměty pro všechny ročníky

Hudební výchova - zpěv, pohyb a hra na zobcovou flétnu,
výtvarná výchova - práce s akvarelovými barvami,
tělesná výchova - základní a zdravotní Tv, podle možnosti
plavání,
pracovní vyučování - ruční pletení, šití, tkaní, vyšívání,
práce se dřevem,
eurytmie skupinová i individuální.

Pro 1. ročník - základy německého a anglického jazyka
/podle schopností dětí/.

Odpolední zájmová činnost

hudebně-pohybová výchova,
výtvarné techniky a modelování,
ruční práce,
sportovní hry.

Z Ř I Z O V A C Í L I S T I N A

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR v Praze
z ř i z u j e

dnem 18. června 1991 podle § 12 odst. 3 písm. c) zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství jako příspěvkovou organizaci **SPECIÁLNÍ ŠKOLU JANA AMOSE KOMENSKÉHO** se sídlem v Praze 1, Na Kampě. Identifikační číslo organizace je 00639583.

I.

SPECIÁLNÍ ŠKOLA JANA AMOSE KOMENSKÉHO poskytuje svobodnou, alternativní, integrovanou výchovu a vzdělávání na úrovni základní školy (žákům, kteří by na základní škole měli výukové ev. výchovné potíže, nejsou však mentálně postižení) a zvláštní školy (u žáků s prokázaným mentálním postižením). Činnost této školy se řídí § 5, § 28 a § 31 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů, prováděcími předpisy a statutem školy vydaným ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR v Praze.

II.

Statutárním orgánem **SPECIÁLNÍ ŠKOLY JANA AMOSE KOMENSKÉHO** je ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR jmenovaný ředitel, který plní povinnosti vedoucího organizace, jmenuje a odvolává své zástupce a je oprávněn jednat ve věcech školy.

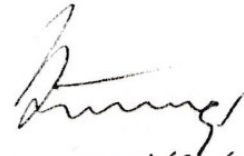
III.

SPECIÁLNÍ ŠKOLA JANA AMOSE KOMENSKÉHO v Praze má ke dni zřízení následující majetek k němuž má právo hospodaření: budovu Na Kampě - Školičku s inventářem, k níž dosud právo na hospodaření měla zvláštní škola Josefská, Praha 1 a určené prostory Říční ul. 1-3, k nimž právo hospodaření bylo **SPECIÁLNÍ ŠKOLE JANA AMOSE KOMENSKÉHO** předáno rozhodnutím Bytového podniku v Praze 1 o přidělení nebytových prostor.

IV.

SPECIÁLNÍ ŠKOLA JANA AMOSE KOMENSKÉHO v Praze 1, Na Kampě se zřizuje na dobu neurčitou.

Přílohy: Statut **SPECIÁLNÍ ŠKOLY JANA AMOSE KOMENSKÉHO** v Praze 1
Rozhodnutí Bytového podniku v Praze 1 o přidělení
nebytových prostor

Ředitel odboru speciálních škol,
předškolní výchovy a školských zařízení
MŠMT ČR

Dr. Jindřich B Ě L O V S K Ý

L.S.

S T A T U T
SPECIÁLNÍ ŠKOLY JANA AMOSE KOMENSKÉHO

Speciální škola Jana Amose Komenského je svobodnou waldorfskou školou. Poskytuje alternativní, integrovanou výchovu a vzdělávání na úrovni základní a zvláštní školy.

Je školou svobodnou ve vztazích vnějších i vnitřních. Svobodně volí vyučovací metody i rozsah učební látky. Učební plán se řídí základním plánem waldorfských škol s přihlédnutím ke specifickým podmínkám země, ve které pracuje. Usiluje o vlastní národní charakter. Její jméno proto nemá být chápáno jen jako čestný titul.

Jmenovaný ředitel zastupuje školu ve vztahu ke státním orgánům a veřejným organizacím, jinak pracuje celé pedagogické kolegium na principu rovnosti. Ve vnitřních organizačních záležitostech se členové kolegia podle dohody střídají.

Jednání kolegia se pravidelně účastní i zástupci rodičů, neboť svobodná waldorfská škola nemůže bez dobré a úzké spolupráce s rodiči plně rozvíjet svou činnost.

Vzdělávání žáků i výchovné působení se uskutečňuje pět dnů v týdnu, vždy v pondělí až v pátek v rozmezí od 8 do 16 hodin. Pedagogická činnost učitelů i vychovatelů je hodnocena jako rovnocenná, stejně hodnotná.

Pro Speciální školu J.A.K. nejsou závazné učebnice, pomůcky a sešity, užívané na státních školách. Vyučování probíhá podle waldorfského denního režimu. Hlavní učební látka se vyučuje v epochách, odborné a estetické předměty v klasických vyučovacích jednotkách.

Žáci nejsou hodnoceni známkami. Vysvědčení se vydává vždy na závěr školního roku, je slovního charakteru. Učitel vypracovává vysvědčení se zaměřením na individuální rozvoj žáka. Při přechodu na státní školu může být vydáno běžné známkové vysvědčení na předepsaném formuláři.

Pokyny MŠMT ČR o svátcích, volných dnech a prázdninách se vztahují na Speciální školu J.A.Komenského v plném rozsahu.

Speciální škola J.A.Komenského je rozpočtovou organizací a hospodaří jako samostatný právní subjekt. Přátelé školy mají právo organizovat výstavy, veřejná vystoupení žáků, pořádat bazary, osvětové přednášky a kurzy. Finanční prostředky získané z těchto akcí používá na další rozvoj své práce s žáky.

Speciální škola J.A.Komenského předpokládá postupné plné rozvinutí své činnosti podle statutu waldorfských škol, a to nejdříve nižšího stupně /ročník 1. - 8./ a následně i stupně vyššího se zaměřením především na uplatnění mentálně postižených žáků v netradičních učebních oborech. K tomu potřebuje podporu v získávání vhodných prostor pro vyučování.

Speciální škola J.A.Komenského jako svobodná waldorfská škola spolupracuje s partnerskými školami v zahraničí. Její patronátní školou je VRIE SCHOLL - ZEIST - HOLLAND.

V Praze dne 24.června 1991

Za pedagogické kolegium
vypracovala

PaedDr. Jana Vášová

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY
Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

PaedDr. Vladimír Kříž
vrchní ředitel pro správu
regionálního školství

V Praze dne 11. 4. 1996
Č.j. 17 651/96-60

Dodatek ke zřizovací listině

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

zřídilo dne 18. června 1991 Speciální školu Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě, jako rozpočtovou organizaci. IČO: 006 39 583

Dne 29. října 1992 byla zřizovací listina upravena - změna názvu na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, se sídlem v Praze 1, Na Kampě. Rovněž byla změněna forma hospodaření z rozpočtové na příspěvkovou, s účinností od 1. ledna 1993.

Tímto dodatkem mění MŠMT ČR adresu školy na:

Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského,
Weilova 1124, 100 00 Praha 10 - Hostivař,

s účinností od 1. května 1996.

Příloha: HS o pronájmu nebytových prostor

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY

Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

Mgr. Jiří Matušek
vrchní ředitel pro správu
regionálního školství

V Praze dne 22. 8. 1997
Č.j. 28 058/97-60

Změna zřizovací listiny
Dodatek č. 2

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

zřídilo dnem 18. června 1991 Speciální školu Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě, jako rozpočtovou organizaci, IČO: 00639583.

Dne 29. října 1992 byla zřizovací listina upravena - změna názvu na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, se sídlem v Praze 1, Na Kampě. Rovněž byla změněna forma hospodaření z rozpočtové na příspěvkovou, s účinností od 1. ledna 1993.

Dodatkem ke zřizovací listině ze dne 11. 4. 1996 pod č.j. 17n651/96-60 byla změněna adresa školy na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Weilova 1124, 100 00 Praha 10-Hostivař, s účinností od 1. května 1996.

Tímto dodatkem MŠMT ČR opravuje sídlo organizace, a to PSČ, na:

102 00 Praha 10-Hostivař, Weilova 1124

a současně doplňuje Svobodnou speciální školu Jana Amose Komenského, Praha 10-Hostivař, Weilova 1124, o Praktickou školu, jako součást organizace, s účinností od 1. září 1997.

Činnost organizace je vymezena § 28, § 29, § 31 a § 32a zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 10, § 3 odst. 1 vyhlášky MŠMT ČR č. 399/1991 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, ve znění pozdějších předpisů a prováděcími předpisy.

Ostatní ustanovení citované zřizovací listiny zůstávají nadále v platnosti.

ÚŘAD PRÁCE HL. M. PRAHY
Stejskalova 7, 180 00 Praha 8

Tel: 02/683 48 21
Fax: 02/683 48 22

INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO
PRO VOLBU POVOLÁNÍ

Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského Praha
ředitelka PaedDr. Jana Vášová

Na Sychrově 10
100 00 Praha 10

VÁŠ DOPIS ZN./ZE DNE
15. 9. 1998

NAŠE ZNAČKA
IPS 78/98

VYŘIZUJE/LINKA
PhDr. Prokopová

PRAHA
28.9.1998

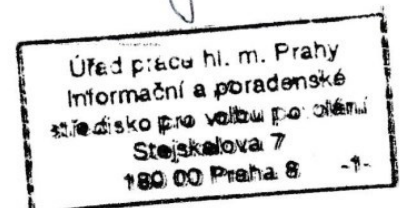
Věc: Vyjádření stanoviska ÚPP ke schválení učebních oborů

Úřad práce hl. m. Prahy nemá námitek proti schválení učebních oborů (viz žádost) na Svobodné speciální škole Jana Amose Komenského Praha, Na Sychrově 10, Praha 10.

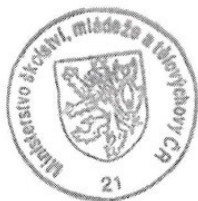
Úřad práce hl. m. Prahy si dovoluje upozornit na skutečnost obtížného pracovního uplatnění absolventů učebních oborů 41-53-E,H chovatel zvířat, chovatelské práce v Praze.

S pozdravem

U.2.
Ing. Ivan Chomát
ředitel

Na vědomí: SSZ MPSV
ÚP 10

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

Ing. Stanislav Karabec
vrchní ředitel sekce správní

V Praze dne 19. 10. 1998
Č.j. 28 920/98-21

Změna zřizovací listiny

Dodatek č. 3

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

zřídilo dne 18. června 1991 Speciální školu Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě, jako rozpočtovou organizaci, IČO: 00 639 583.

MŠMT ČR dne 29. října 1992 zřizovací listinu upravilo a změnilo název na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě. Současně byla změněna forma hospodaření z rozpočtové na příspěvkovou, s účinností od 1. ledna 1993.

Dodatkem ke zřizovací listině MŠMT ČR změnilo dne 11. 4. 1996 pod č.j. 17 651/96-60 adresu školy na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Weilova 1124, 100 00 Praha 10-Hostivař, s účinností od 1. května 1996.

Změnou zřizovací listiny - Dodatek č. 2 - MŠMT ČR opravilo dne 22. 8. 1997 pod č.j. 28 058/97-60 sídlo organizace, a to PSC, na: 102 00 Praha 10-Hostivař, Weilova 1124 a současně doplnilo školu o Praktickou školu, jako součást organizace, s účinností od 1. září 1997.

Tímto dodatkem MŠMT, v souladu s § 31 odst. 2 písm. b) zákona ČNR č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla), upravuje název a mění sídlo organizace na:

Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Praha 10, Na Sychrově 10

Sídlo organizace: **100 00 Praha 10, Na Sychrově 10**
IČO: 00 639 583
Příspěvková organizace

s účinností od **1. listopadu 1998.**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

Ing. Stanislav Karabec
vrchní ředitel sekce správní

V Praze dne 4. 11. 1999
Č.j. 31 922/99-21

Změna zřizovací listiny
Dodatek č. 4

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

zřídilo dne 18. června 1991 Speciální školu Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě, jako rozpočtovou organizaci. IČO: 00 639 583.

MŠMT ČR dne 29. října 1992 zřizovací listinu upravilo a změnilo název na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě. Současně byla změněna forma hospodaření z rozpočtové na příspěvkovou, s účinností od 1. ledna 1993.

Dodatkem ke zřizovací listině MŠMT ČR změnilo dne 11. 4. 1996 pod č.j. 17 651/96-60 adresu školy na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Weilova 1124, 100 00 Praha 10-Hostivař, s účinností od 1. května 1996.

Změnou zřizovací listiny - Dodatek č. 2, MŠMT ČR opravilo dne 22. 8. 1997 pod č.j. 28 058/97-60 sídlo organizace, a to PSČ, na: 102 00 Praha 10-Hostivař, Weilova 1124 a současně doplnilo školu o Praktickou školu, jako součást organizace, s účinností od 1. září 1997.

Změnou zřizovací listiny - Dodatek č. 3, MŠMT upravilo dne 19. 10. 1998 pod č.j. 28 920/98-21 název a změnilo sídlo organizace na: Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Praha 10, Na Sychrově 10, s účinností od 1. listopadu 1998.

Tímto dodatkem MŠMT, v souladu s § 31 odst. 2 písm. b) zákona ČNR č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), upravuje název a mění sídlo organizace na:

Svobodná speciální škola Jana Amose Komenského, Praha 2, nám. Míru 19

Sídlo organizace: **120 00 Praha 2, nám. Míru 19**

IČO: 00 639 583

Příspěvková organizace

s účinností od **15. listopadu 1999.**

K č.j. 15 779/2000-21

IV.

Majetek, k němuž má organizace právo hospodaření, je uveden v příloze, která je nedílnou součástí změny zřizovací listiny.

Příloha: Vymezení majetku, k němuž má organizace právo hospodaření ke dni 1. 9. 2000.

V.

Organizace se zřizuje na dobu neurčitou.

V. J. [Signature]

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

Ing. Stanislav *Karabec*
vrchní ředitel sekce správní

V Praze dne 28. 7. 2000

Č.j. 15 779/2000-21

Změna zřizovací listiny

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s účinností od **1. září 2000** mění zřizovací listinu, vydanou dne 18. června 1991 pro rozpočtovou organizaci Speciální škola Jana Amose Komenského se sídlem v Praze 1, Na Kampě, zřízenou podle § 12 odst. 3 písm. c) zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, takto:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zřizuje podle § 31 odst. 1 zákona ČNR č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění pozdějších předpisů, § 12 odst. 3 písm. c) zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, a § 58 písm. a) zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů,

Svobodnou speciální školu Jana Amose Komenského, Praha 2, nám. Míru 19

jako příspěvkovou organizaci.

I.

Sídlo organizace: **120 00 Praha 2, nám. Míru 19**

Identifikační číslo organizace: 00 639 583

Součástí organizace jsou: Speciální základní škola pro žáky s poruchami učení nebo chování, Zvláštní škola a Praktická škola a podle § 45 odst. 1 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, školní družina.

II.

Činnost organizace je vymezena § 29, § 31 a § 32a zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 20 zákona ČNR č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a prováděcími předpisy.

III.

Statutárním orgánem je ředitel jmenovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

1. ROZHOVORY

Rozhovor č. 1

1. Kdy a kde (v jaké zemi) jste se poprvé setkala s myšlenkami waldorfské pedagogiky?

Já jsem se nesetkala s waldorfskou pedagogikou. Já jsem se setkala s léčebnou pedagogikou v Sonnenhofu ve Švýcarsku, a to díky tomu, že když jsem odjížděla v roce 1968 po vpádu vojsk do Švýcarska jako domácí vychovatelka k dětem, mi jedna dáma těsně před odjezdem vlaku řekla dvě klíčová slova. Tato paní byla naše sousedka a měla postiženého syna mikrocefalií. Žila s chlapcem sama, neměla peníze, když se jí vylomil zub, udělala si ho z vosku, aby alespoň trochu vypadala. Měla sluchové postižení, protože za války byla nasazená v Německu. Dostala sklerózu ušního nervu z podvýživy. Dříve byla baletkou a tanečnicí v divadle. Často jsem si kladla otázku, jak dokáže, tak těžký život zvládat s takovým zvláštním nadhledem? Ptávala jsem se: Kde berete tu sílu? Ale nikdy mi neodpověděla, vždycky to nějak zamluvila. A tato paní přišla s mou mámou se se mnou rozloučit na nádraží, když jsem odjížděla do Švýcarska. Když se vlak rozjížděl, tak mi povídá: Když už jedeš do toho Švýcarska, tak se ptej na Dornach a na antroposofii. Já nevěděla, co je Dornach, vůbec jsem netušila, co znamená antroposofie a neměla jsem ani papír, kam bych si ta slova zapsala. Tak jsem si až do Norimberku cestou ke své pratetičce slova opakovala, abych je nezapomněla. Nic víc jsem nevěděla.

Nejdříve jsem pracovala jako vychovatelka v domácnosti. Když jsem se trochu zorientovala, potřebovala jsem konečně zjistit, co znamená Dornach a antroposofie. Švýcaři tehdy cizincům pomáhali prostřednictvím help center, kde jsme se mohli v jejich zemi a jejich řádu zorientovat. V jednou centru jsem se setkala s evangelickým knězem a ptala jsem se na to, co to znamená Dornach a antroposofie. Řekl mi, ať přijdu za týden, že mi to zjistí. Přišla jsem, on mi dal do ruky lístek s telefonním číslem, ať si tam zavolám. Telefon mi zvedl pan doktor Holzapfel, který řídil zdravotní sekci v Dornachu v Goetheanu a ptal se, zda mohu přijet. Tak jsem jela přej Basilej do Dornachu vlakem. On stál na nádraží. Já jsem věděla, že je to on, i když jsem ho nikdy před tím neviděla. Provedl mě po celém Goetheanu. Já jsem z toho byla úplně vyvedená z míry, protože tam nebyla žádná místnost v pravém úhlu. Odpoledne jsme byli na eurytmické představení a pak jsme šli do Sonnenhofu.

Toto zařízení založila antroposofická lékařka Ita Wegmanová. Když Židé za války utíkali před Hitlerem do Ameriky, přístup tam měl jen ten (z postižených lidí), kdo se tam narodil. Takže, když se chtěli do Ameriky dostat celé židovské rodiny, museli v Evropě svého postiženého

nechat. A švýcarský Sonnenhof fungoval za války jako jedna ze záchytných stanic pro tyto děti a lidi. Když jsem tam byla já, bylo tam několik těchto lidí a také děti. Z Ameriky občas přišly do Sonnenhofu dary v podobě oblečení a peněz, ze kterých mohlo zařízení trochu žít.

Jak jsem řekla, byli velmi opatrní. Já neměla žádné doporučení, nikdo mě neznal, já neznala žádného antroposofa z Čech a jen jsem pořád opakovala, že chci vědět, co to ta antroposofie je. Dáma, která to tam vedla (byla Židovka, měla sestru v Praze, se kterou jsem se pak po návratu do Čech sešla) mi řekla: Když to tak moc chcete vědět, zůstaňte tu, žijte tu s námi, pak to pochopíte. Tak jsem v Curychu sbalila kufr a na Mikuláše už jsem byla v Sonnenhofu. Hned jsem se zapojila do práce s dětmi. Ale ke všemu mě nepustili. Dělal jsem obyčejné práce. Některých činností jsem se nesměla nějaký čas zúčastnit. Později mě pak přijali, ale byli opatrní. Protože Antroposofická společnost v symbióze s Obcí křesťanů u nás fungovala jen za první republiky, založili ji Němci, co k nám přišli a co tady žili. Následoval určitý rozvoj. Pak přišel Hitler a společnost zakázal. Pak ji hned zakázali komunisté. Takže antroposofie žila „v podzemí“, v utajení a jenom v těch rodinách, které to táhly z té první republiky. Tehdy to byli lidé mladého nebo středního věku a pak v tom vychovávali své děti. Takže kdo nebyl historicky z antroposofické rodiny, neměl šanci se dostat do toho společenství, lidé se báli. To bylo o kriminál. Takže se ani nedivím, že mi ta naše sousedka nikdy přímo neodpověděla, kde bere tu sílu, přijímat rány od života.

2. Jak jste se mohla dovídat o antroposofii a waldorfské pedagogice před rokem 1989?

Před rokem 1989 nevěděl o waldorfské pedagogice u nás nikdo nic. A o antroposofii kromě starých antroposofických rodin taky ne. Tyto rodiny byly rozesety různě po republice v Semilech, v Písku, v Pardubicích, v Příbrami, v Karlových Varech a pár rodin v Praze. O jiných nevím.

3. Čím Vás oslovila waldorfská pedagogika, čím Vás zaujala?

Pro mě na počátku bylo hledání odpovědí na životní otázky. V mládí jsem měla otázky, na které mi nikdo nedal odpověď. Po confirmaci jsem chodila do společenství evangelické mládeže. Když mi bylo tak patnáct let, zabývala jsem se otázkou, proč se někdy v Bibli píše někdy Ježíš, někdy Ježíš Kristus a někdy jen Kristus. Hodně jsem se zabývala studiem Bible, měla jsem ideu, že budu studovat „farářinu“. Pan farář mi řekl, že jde prostě o pojmenování jednoho a toho samého. Já jsem ale věděla, že to tak nemůže být pravda. Odpověď na tuto otázku jsem dostala až v Dornachu v roce 1969, kde jsem se scházela s křesťanskou mládeží na čtení Bible

u starého pána antroposofa, který byl dříve přímým spolupracovníkem Rudolfa Steinera. Položila jsem mu tuto otázku. Poradil mi, ať si to pořádně přečtu, že na to přijdu sama. A taky jo. Přišla jsem na to, že Ježíš byl do křtu v Jordánu, od křtu do Velkého pátku je to Ježíš Kristus a po zmrtvýchvstání je to jen Kristus. Moje životní otázka byla zodpovězena.

V Sonnenhofu jsem se mimo jiné starala o nechodící, nemluvící, inkontinentní klientku, která jen málo hýbala jednou rukou, ale když se šlo zpívat, modelovat, a cokoliv jiného, Anna u toho seděla a v té atmosféře byla vzata do dění i když to vypadalo, že nereaguje. Neexistovalo, aby proto zůstala někde stranou. To byl lidský přístup s úctou k bytosti.

Waldorfská pedagogika mě oslovila možností vzdělávat děti jinak než působit na jejich myšlení, ale oslovovat celou bytost člověka nejen v myšlení ale i v cítění a ve vůli. Provázanost hlavy, rytmického systému a volního systému bylo pro mě něco jasně přirozeného a harmonického.

4. Jak se zveřejňovaly myšlenky waldorfské pedagogiky po roce 1990?

V roce 1990 po pádu komunismu probíhaly na různých místech republiky velké snahy o prosazení alternativního vzdělávání a v souvislosti s tím snahy o osvětu v této oblasti. Náš holandský průvodce začátky naší waldorfské školy pomohl uspořádat na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy velkou akci v Celetné ulici, kam přijelo mnoho zahraničních lektorů představit waldorfskou pedagogiku. Tehdy nás podpořil pan profesor Rýdl, který ne že by fandil waldorfské pedagogice, ale otvíral dveře celému alternativnímu školství. To všechno se konalo v součinnosti s holandskou Antroposofickou společností, kterou náš holandský mentor školy oslovil se žádostí o takovou pomoc s osvětou u nás.

Lidé neznali jazyky. Rusky jsme se s Holanďany nedomluvili. Bylo třeba vše překládat. V každé posluchárně byl třeba překladatel. Běhala jsem z místa na místo a bylo to skvělé. Přecházela jsem z místa na místo, kde jsem byla na překlad potřeba. Chodila jsem z chemie na zeměpis, matematiku v pohybu, kreslení... všude byli nadšení a překvapení lidé tím, jak se dají objevovat ve výuce různé zákonitosti....

Někdo to vzal jako zajímavost, ale hodně lidí to oslovilo a začali chodit na náš kurz ve škole. Právě z těch lidí vyrůstali další učitelé pro naši školu. Každým rokem jsme otevírali v naší škole další ročník základního vzdělávání, jak jsme se zavázali ve smlouvě o experimentu a bylo třeba dalších učitelů.

5. Jaký byl Váš záměr? Jakou skupinu rodičů a dětí jste chtěla založením školy oslovit?

Od začátku jsem si přála založit školu inkluzivní. Věděla jsem ale, že pro to potřebují děti vhodné podmínky. Jen 12 žáků ve třídě. Z toho šest dětí s hraničním IQ a k tomu nějaká porucha učení. Dalších tři děti s běžným IQ, SPU a se sociálními problémy (integrace „shora“) a tři děti s mentálním postižením, které se v budoucnu mohou uplatnit ve společnosti na trhu práce alespoň přivýdělkem k invalidnímu důchodu, není tím myšlena například chráněná dílna, (integrace „zdola“).

6. Jaké legislativní změny umožnily otevření waldorfských škol a jejich zařazení do sítě škol?

V devadesátém roce již bylo povoleno zakládat vedle státních škol i církevní a soukromé. Založit v našich tehdejších poměrech waldorfskou školu pro postižené děti jako soukromou nebylo myslitelné. Rodiče by ji nedokázali zaplatit. Naše škola musela být státní.

Naše škola vznikla na základě dohody s Národním pedagogickým ústavem o experimentální činnosti při zvláštní škole Josefská. Název vědeckého výzkumu zněl: Ověřování metod waldorfské pedagogiky při výuce mentálně retardovaných žáků. Vše bylo schváleno Ministerstvem školství. Každý rok jsme se zavázali, že otevřeme první třídu až do plných dvanácti plánovaných ročníků.

Všechno bylo nové. Jako waldorfská škola jsme se stali prvním samostatným právním subjektem. Nikdo ani na úřadech neměl zkušenosti s tím, co to obnáší. Vše se dělalo za pochodu. Chtělo to velkou odvalu. Nejen ode mě, ale i od těch lidí, co mi uvěřili a šli do toho se mnou. Já jsem měla vizi, šla jsem dopředu, ale za mnou dělaly trpělivě mravenčí práci kolegyně, které vše sladily do řádu, do systému, aby všechno bylo, jak má být. Také k nám přišla kontrola z Dornachu, zda škola opravdu může obdržet známku waldorf.

7. Kde a jak jste hledala učitele (pracovní tým) pro tuto školu?

Měla jsem dvě paní učitelky, které zažily staré normativní školství. Obě byly ochotné se učit nové věci a něco ve své práci změnit. Všichni další pedagogové byli čerstvě dostudovaní učitelé. Nebo odborníci v jiném oboru, než je pedagogika. Paní s vysokou zemědělskou školou u nás učila zemědělské praxe. Pokud někdo nastoupil s nedostatečným vzděláním, bylo na něm, aby si vzdělání doplnil. U nás procházeli učitelé prvními tvrdými zkušenostmi. Některé děti byly opravdu problémové. V těch podmínkách, které jsme měli, to nebylo jednoduché. Někdo se u nás zdržel jen chvíli, někdo odešel a začal pracovat na jiné waldorfské škole nebo se k nám vrátili po letech zpět. Přicházeli lidé, kteří nebyli zatíženi komunistickou ideologií. Oni už nevěděli, jak to na takové normalizované škole chodí. Hlavně měli odvalu dát něco ze sebe.

Někdo byl víc kreativní, někdo byl míň kreativní, někdo se potřeboval o něčem radit. Dobře jsme se doplňovali.

8. Jaké museli mít vyučující vzdělání?

Při přijetí hned na začátku jsem chtěla po učitelích, aby respektovali vývojová stádia dítěte a měli vědomí, že nad hmotou je duch. Samozřejmě se vzdělávali na našich waldorfských kurzech a v případě potřeby si doplňovali vzdělání požadované státem.

9. Kde mohli odpovídající vzdělání získat, jak se mohli rozvíjet?

V září roku 1990 jsme otevírali školu a hned v říjnu v roce 1990 začal v naší škole první běh waldorfských kurzů. Začínali jsme církevními svátky v koloběhu roku. Já jsem překládala do češtiny. Tam jsem teprve zjistila, že účastníci kurzu jsou duchovně „nepolíbení“. Sama jsem vyrůstala v evangelické víře. Když se řeklo advent, věděla jsem, co to slovo znamená, co k tomu náleží, co je to půst apod., ale účastníci nevěděli, o čem to mluvím. O církevních svátcích nic nevěděli.

Na prvním našem kurzu bylo 40 lidí. Účastníci kurzu byli lidé navázaní na školu, rodiče, lidé, kteří přišli přes znovu začínající Antroposofickou společnost i z Obce křesťanů, studenti, kdo chtěl, tak ten do toho šel.

10. Jaké jste měli zázemí, materiální zabezpečení, pomůcky? Jak jste ho získávali?

Materiální zabezpečení? No, zpočátku v rámci experimentu nám stát platil první rok spotřebovanou elektřinu a platy učitelům. Všechno, co jsme potřebovali, nám přivezli Holanďané, od voskových pastelů po xeroxové papíry a starý xerox. Ze Švýcarska a z Holandska jsme dostali darem použité vyprané eurytmické cvičky, rodiče v Holandsku pro nás v rámci svých kurzů vyrobili hudební nástroje, na které se ve škole dodnes hraje, myslím lry a kantely. Opět jsme je dostali jako dar. No a jinak co bylo více potřeba jsem kupovala ze svého platu. Dotovala jsem státní školu v experimentu. Jednou jsem předkládala na školském úřadě doklady o hospodaření včetně účtů, které jsem platila ze svého, tehdy to od září do konce kalendářního roku dělalo nějakých 18 tisíc. Tyto peníze mi vyplatili.

Když jsme dostali zakládací listinu, museli jsme mít osnovy, personál a místo, kde budeme vyučovat. S budovou byl vždycky problém. Nikdo o nás příliš nestál. Počítalo se, že nevydřžeme. Vždy nám úřad slíbil budovu, ale pak ji dal jiné škole. Za svoji existenci jsme se stěhovali

mnohokrát.

11. Jací byli první rodiče a žáci, kteří nastoupili do waldorfské školy?

První děti měly různé poruchy učení, byly tehdy vřazeny v běžné škole do tzv. vyrovnávací třídy a některé neměly podnětné domácí prostředí. Byly to děti, které nestačily. Nezažily úspěch. Postupně jsme v nich budovali v naší škole od jejich druhé třídy sebevědomí hlavně pomocí průběžného slovního hodnocení jejich práce s využitím individuální vztahové normy.

Rodiče nám velmi věřili. Měli důvěru v naši práci. Když jsme neměli budovu, sami hledali a nabízeli, kam bychom mohli alespoň provizorně jít. Byli ochotni školu přes Vánoce přestěhovat, aby mohla fungovat dál, chodili s námi na jednání s úřady. Pomáhali při všem, co naše škola potřebovala a bylo to v jejich silách. Pomáhali při školních slavnostech, s údivem sledovali, co všechno jejich děti dokáží. Ano, někdy se našli rodiče, kteří nesouzněli s ostatními a odešli. Uvolněné místo bylo hned obsazeno.

12. Proč tito rodiče své děti dali zapsat právě na alternativní waldorfskou školu?

Koncem osmdesátých let už by politický tlak pro některé lidi k neunesení. A pokud měli rodiče dítě, které bylo trochu jiné a nějak se odmítalo bez protestů vřadit do stávajícího systému školství, rodiče nevěděli, co s tím. Hledali, kde by měly jejich děti šanci uspět.

13. S jakými problémy jste se potkávala ze strany státu, rodičů, spolupracovníků)

Od začátku velmi záleželo na osobnostech lidí na úřadech. Bylo těžké najít vstřícného člověka, ale našli se takoví. Pro některá jednání s úřady bývalo nutné mít s sebou rodiče dětí, aby mělo jednání větší váhu.

Co se týká rodičů, občas se vyskytli rodiče, kteří měli svoji představu, jak máme učit a co máme učit a nepodařilo se nám najít společnou řeč. Ti brzo odešli.

14. Jak se škola vyvíjela z Vašeho pohledu?

Vnímala jsem, že po počátečním uvolnění po roce 1989 postupně narůstala různá nařízení a předpisy, které nám omezovaly potřebnou volnost a naprosto nepřiměřeně narostla administrativa. Začali se objevovat rodiče, kteří měli svoji představu, jak máme učit a co máme učit a nepodařilo se nám najít společnou řeč. Ti brzo odešli.

Také skladba dětí ve třídách se proměňovala vzhledem k jejich znevýhodnění.

Jako velký zlom vnímám období, když jsme konečně dostali vlastní budovu. Do té doby jsme měli pár věcí v krabicích, chuť do práce, byli jsme pružní, drželi jsme při sobě. Ve vlastní budově jsme se rozeběhli do kabinetů, které jsme nikdy dříve neměli, přišli masivně ke slovu

mobilní telefony, sms.... Měla jsem pocit, že se každý uzavírá před ostatními. Dnes to tak nevypadá, ale tehdy jsem tu změnu vnímala silně.

15. Vnímáte nějaké modifikace waldorfské školy v českém prostředí v porovnání se zahraničím

Každá waldorfská škola má své ladění podle své země. Podle svého způsobu života, jazyka, historie své země i temperamentu daného národa. Jen tak může škola být spjata se životem, který děti žijí a jen tak může vzdělání dobře působit.

16. Měli vyučující možnost výjezdů do zahraničních waldorfských škol? Kam?

Nejvíce kontaktů jsme měli v Holandsku a Švýcarsku. Také jsme byli na waldorfské škole v Německu v Essenu. Měli jsme partnerskou školu v Holandsku, kde učil mentor naší školy. Jezdili jsme tam jednak my učitelé na náslechy a jednak jsme organizovali výjezdy s dětmi, my do Holandska a holandské děti s učiteli k nám. Spalo se ve škole ve spacákách na zemi a navzájem jsme si vytvářeli program v součinnosti s dětmi. Holanďané s námi také jezdili do Roškopova, do našeho nadačního domu, kde měli děti zemědělské praxe. Sušili s námi seno a pečovali o zvířata. Roškopov nám Holanďané záviděli. A zpětně se snažili doma v Holandsku budovat možnosti, jak dětem umožnit přímý styk s půdou, se zemí.

17. Jaký to mělo vliv na povzbuzení k jejich práci?

Každá návštěva zavedené waldorfské školy byla velkou inspirací. Vznikaly nové nápady, jak pracovat u nás v našich podmínkách, vnikala přátelství mezi učiteli i mezi dětmi. A velmi nás tyto cesty sblížovaly.

18. Bylo to inspirativní? Co se dalo převzít a co nikoliv?

Například: V Essenu měli tzv. malé a velké třídy. Pokud nějaký žák potřeboval výrazně delší čas k pochopení a procvičení probírané látky, byl odeslán po tu dobu do „malé“ třídy a tam se mu věnoval pedagog v menším kruhu dětí. Mohlo jít o žáky z různých ročníků. Šlo jen o některé předměty. Na všechny pohybové, umělecké a jiné předměty byli tito žáci se svými kmenovými třídami. Je to náročné při tvorbě rozvrhu, ale je to velmi funkční model.

19. Věnovala jste této škole velkou část svého života. Co Vás stále motivovalo k další a další práci?

Měla jsem vizi. Šla jsem za jejím uskutečněním. Viděla jsem v průběhu těch jednadvaceti let, že moje práce má smysl. Sledovala jsem žáky, kteří se v životě umí o sebe postarat a navzdory svým znevýhodněním obstáli ve společnosti. Viděla jsem sílit pedagogický sbor, který si je

vědom své zodpovědnosti ke svěřeným dětem, a neváhá investovat mnoho svých sil ve společné práci. Předala jsem „svoji štafetu“ a zpovzdálí se těším tím, že se štafetou dál běží dobří běžci.

20. Je něco, co byste dnes udělala jinak?

Nechala bych si při jednání s úřady vždy všechno čtyřikrát orazítkovat a podepsat a ověřit. Nemám s tehdejšími úřady vůbec dobré zkušenosti.

Rozhovor č. 2

1. Kdy a kde jste se poprvé setkala s myšlenkami waldorfské pedagogiky?

Nastoupila jsem na pedagogickou fakultu těsně před revolucí v roce 1989. V únoru 1991 jsme měli na fakultě možnost účastnit se semináře. Někdo přišel s tím: máme hotové zkoušky, přijedou nějací Holanďané, pojďme si to poslechnout. Když jsem tam přišla, tak jsem zjistila, že vlastně jde o představení waldorfské pedagogiky. Byly to takové základní přednášky a workshopy, kde jsme se mohli účastnit toho, jak se jednotlivé předměty učí. A já jsem byla z toho velmi unesená, protože jsem chodila na matematiku. Způsob výuky matematiky mě naprosto uchvátil. Výuka běžela rytmicky, logicky, všechno samo plynulo. Pro zajímavost: matematiku mě učil pan Piet Blokland, který se později stal dlouholetým mentorem naší školy. Potom jsme chodili na takové základní přednášky z antroposofie. Tam jsem vlastně dostala odpovědi na různé životní otázky, které jsem si dřív kladla a nikdy nikdo mi na ně neodpověděl. Takže po tom týdnu, kdy jsem se účastnila prvních přednášek a workshopů, jsem se ptala, kde je možné se dovědět víc, a dostala jsem kontakt na paní Janu Vášovou, která zakládala vlastně první waldorfskou školu pro děti s různými handicapy ve školním roce 1990/91 a při její škole běžel základní seminář waldorfské pedagogiky, na který jsem hned nastoupila. Takže to bylo moje první setkání s waldorfskou školou a s waldorfským principy.

2. Co Vás oslovilo kromě matematiky v oblasti waldorfské pedagogiky a antroposofie? Čím Vám byly tyto myšlenky blízké?

Vedle didaktik jednotlivých předmětů mě oslovil celkový pohled na dítě a na člověka. Takový pohled na vývoj člověka mně dával odpovědi na mé životní otázky. Zemřel mi dvouletý bratr. Když jsem byla v pubertě, prožívala jsem naplno nespravedlnost světa. Moje katolická babička mi nedokázala, pro mě uspokojivě, odpovědět na moje otázky. V antroposofickém pojetí vývoje člověka

jsem

viděla

smysl.

3. Čím Vás oslovila právě tato škola?

Studovala jsem speciální pedagogiku a líbila se mi waldorfská pedagogika. Paní Jana Vášová, tehdy členka Občanského fóra a učitelka ve zvláštní škole v Josefské ulici v Praze se zúčastnila konkurzu na ředitelku této školy. Konkurz sice nevyhrála, ale bylo jí umožněno přímo ministerstvem školství realizovat experimentální projekt ověřování waldorfské pedagogiky v praxi právě s dětmi této školy. Tedy paní Jana Vášová pro mě byla jediná, která se ve waldorfských třídách věnovala dětem s handicapem i waldorfské pedagogice. Oslovila mě, jestli bych neměla chuť vzít si na této škole první třídu. To bylo ještě ve 4. ročníku mého studia na pedagogické fakultě. Byla jsem mladá, plná elánu, tak jsem na poloviční úvazek první třídu vzala. Nastoupila jsem jako čtvrtá učitelka. Bylo to bez pracovní smlouvy, platili mě rodiče žáků 1000kč měsíčně. Pracovní smlouvu jsem měla od září 1993 po ukončení studia. Letos jsem tu 30 let.

4. Jaké jste musela mít vzdělání pro učení na waldorfské škole?

No samozřejmě pro práci s dětmi s handicapem bylo třeba studium speciální pedagogiky a pro práci na waldorfské škole absolvování základního waldorfského semináře.

5. Kde se mohli učitelé setkávat, vyměňovat si zkušenosti?

No, zkušeností jsme tehdy moc neměli. Hodně jsme čerpali od našich zahraničních přátel. Setkávali jsme se též na různých seminářích. S kolegyní, která učila v Praze na jiné waldorfské škole stejný ročník, jsme ve volném čase konzultovaly, co a jak která v hodinách děláme. Byla také založena Asociace waldorfských škol, kde jsme konzultovali různá témata napříč republikou.

6. Kde bylo možné těsně po roce 1990 waldorfské vzdělání získat?

Se vzděláním to bylo tak. Já jsem nastoupila do kurzu waldorfské pedagogiky pořádaného Janou Vášovou při nově vznikající škole. Zároveň jsem se stala členkou sdružení pro waldorfskou pedagogiku. Byl to spolek, který později založil základní waldorfskou školu v Praze 5. V tomhle spolku jsem se seznámila s paní Janou Mildeovou. Tady jsem se dozvěděla, že se otvírá první waldorfský seminář pro třídní učitele waldorfských škol. Zpočátku jsme na tento kurz jezdili do Jihlavy, pak se konal v Semilech. Tam byla dobře zavedená antroposofická společnost a jezdili tam lektori ze Stuttgartu z vysoké školy. V té době existovala mezinárodní organizace Tempus a já jsem jako student pedagogické fakulty získala od této organizace na studium waldorfské pedagogiky v Semilech stipendium.

Takže jsem v době studia speciální pedagogiku 3. a 4. ročníku VŠ jezdila ještě dva krát v měsíci na waldorfský seminář a o prázdninách tam trávila ještě pět týdnů. Literatura s tematikou waldorfské pedagogiky a antroposofie nebyla téměř v českém jazyce dostupná. Výborné semináře s účastí zahraničních lektorů byly pro nás v té době jediným dostupným pramenem učení.

Ve škole bylo jasné, že se všichni budeme účastnit všech seminářů. Paní ředitelka překládala a nikoho nás ani nenapadlo, že bychom na nějaký seminář nějak minuli. Domácí učitelky i učitelé z jiných škol byli automaticky dobrovolně přítomni. Měli jsme velmi přátelské vazby. U nás ve škole jsme se učili od holandských lektorů a já jsem ještě souběžně jezdila na semináře do Semil, které byly vedeny waldorfskými učiteli ze Stuttgartu.

7. Měla jste možnost výjezdů do zahraničních waldorfských škol? Do které země?

Ano. Pro ukončení studia waldorfské pedagogiky a získání diplomu ze Stuttgartu byla povinná praxe. Byla jsem na týdenní praxi ve Vídni, kde jsem bydlela v rodině a týden pracovala na vídeňské waldorfské škole. Součástí českého semináře s holandskými lektory byla praxe na waldorfské škole v Zeistu v Holandsku.

8. Vnímáte nějaké modifikace waldorfské školy v českém prostředí v porovnání se zahraničím?

Základ je samozřejmě stejný, vycházející z všeobecné nauky o člověku, z antroposofie. Modifikovat se musela výuka českého jazyka se svými specifiky (skloňování, 7 pádů, vzory ad.). Dalším specifikem jsou samozřejmě české pověsti a historie a, v rámci oslav různých svátků, naše národní zvyky, písně, folklór apod. kdo zná principy waldorfské pedagogiky dobře, dokáže je vlastně použít na výuku čehokoli.

9. Bylo to inspirativní? Co se dalo převzít a co nikoliv?

Ano. Velmi. Viděli jsme a zažili, jak působí waldorfská škola, která má odpovídající pomůcky a zázemí. Tady nic nebylo, nic se u nás se nedalo koupit, co waldorfské školy využívaly, žádná barevná ovčí vlna, voskové bločky, přírodní materiály, pomalu ani akvarelové pastelky, pentatonické flétny ... nic. Nebo to bylo velmi drahé.

10. Jaké jste měli zázemí, materiální zabezpečení, pomůcky? Jak jste ho získávali?

Měli jsme malou budova přímo na Kampě a k tomu krásnou velkou zahradu. Ve škole byly dvě třídy, ředitelna a chodba. V těchto prostorách se učilo. Když nebylo zbylí, učilo se i v bytě paní ředitelky, která bydlela nedaleko. Pak jsme se pořád stěhovali. Naším původním zřizovatelem

bylo samo ministerstvo školství, naše osnovy měly razítko ministerstva, ale samo ministerstvo nemělo budovu, ve která bychom mohli být natrvalo.

Tehdy byla velmi dobrá spolupráce s rodiči. Chodili nás podporovat při jednáních na ministerstvu. Vše možně se snažili, abychom měli kde učit a podporovali nás ve všech směrech.

Také se dělaly různé sbírky. Naši žáci vyrobili dárečky, výrobky, například vánoční, poslali jsme je do Švýcarska, tam byla vyhlášena sbírka na nově vznikající školu a na vánočních trzích se výrobky prodávaly nebo je lidé dostávali jako dárek, za to, když přispěli drobným finančním darem na naši nově vznikající školu. Nebo jsme dostávali ze zahraničí finanční dary. Nebo na semináři v zahraničí dospělí účastníci vyrobili v rámci semináře dřevěné lyry a věnovali je jako dar naší škole.

Bylo to tak, že škola neměla nic. Díky neustálému stěhování jsme byli škola v banánových krabicích. Dneska si to už neumíme představit, ale tehdy jsme často učili ve třídách, kde bylo několik skříní a jenom jedna byla naše. V ostatních skříních byly šanony s účetnictvím apod. To nebylo kam jinam dát. Byly to pionýrské doby. Tělocvik jsme měli většinou venku nebo v sokolovně na Petříně.

11. Jací byli první rodiče a žáci, kteří nastoupili do vaší třídy waldorfské školy?

Ano, to bylo zajímavé. Já jsem nemohla být u zápisu do první třídy, ještě jsem studovala, tak jsme se setkali až v září. Byli to rodiče, kteří nechtěli dát své děti na běžnou tehdy zvláštní školu. Hledali nějakou jinou alternativu výchovy a vzdělávání. Byli to zajímaví lidé. Ne jako dneska, že by to byli nějak vyhranění lidé, že by vyznávali např. volnější přírodní výchovu, výrazný cit pro ekologii, zdravé stravování apod.. Prostě se hodně zajímali o své děti. Hledali jinou formu výuky, něco zajímavého, netradičního. Byli hodně odvážní, myslím, že úplně nevěděli, do čeho jdou, ale o to užší pak spolupráce s nimi byla. Byli velmi ochotní. Neměli jsme nůžky pro každé dítě, druhý den se nám sešly. Neměli jsme počítač a potřebovala jsem nějaký výukový text, tak mi jej jedna maminka byla ochotná psát a tisknout. Nebo jsme vyhlásili, že jedeme na školu v přírodě a někdo z finančních důvodů nemohl jet, vždycky se našel někdo, kdo byl ochoten zaplatit i za toho, kdo na tento výdaj neměl. Rodiče se mezi sebou domluvili. Byli vstřícní a otevření. Zpětně vidím, že museli být i tolerantní, protože jsem jako mladá nová paní učitelka také dělala množství chyb. Ne úplně všichni souzněli, ale jen výjimečně se se stalo, že někdo ze školy odešel, ale hned někdo jiný stál o to právě uvolněné místo.

Byli jsme taková rodinná škola. Čtyři třídy po dvanácti dětech. K tomu pět učitelů. To byla v tom roce celá škola. Na školní zahradě na Kampě jsme měli malé políčko pro třetí třídu, pekli jsme si spolu s dětmi i rodiči buřty na zahradě při táboráku apod. Rodiče byli tolerantní, a i děti jsme tak vedli.

Složení mé první třídy bylo pestré. Dvě děti se střední mentální retardací, cca polovina s lehkou mentální retardací a část bez mentálního postižení, někdo s psychiatrickou diagnózou. Tehdy se neřešilo, jestli vzdělávat mentálně postižené děti s jinými postiženími. Žádná doporučení od poraden nebyla. Měla jsem dvanáct dětí různého znevýhodnění a bez asistenta. Šlo to. Musely být o to samostatnější, byly zvyklé si pomáhat. Musely se naučit toleranci, protože to jinak nešlo. Když má někdo z žáků strašné migrény z hluku se zvracením a úpornými bolestmi hlavy, musely se ostatní děti naučit v případě potřeby pracovat tak potichu, aby mohla dotyčná dívka pod tabulí přikrytá dekou spát. Šlo to.

12. Jak se škola vyvíjela z Vašeho pohledu?

Škola se musela přizpůsobit změnám vývoje společnosti v průběhu let, změnám, které přicházeli s jinými zřizovateli, ale to není dobré nebo špatné. Změny prostě byly nutné. My jsme vznikli jako dvanáctiletá škola, osnovy jsme měli schválené pro dvanáct tříd, ale přišla změna legislativy, ministerstvo se zbavovalo takových typů škol.

Změna také přišla, když přibyly ročníky, škola se naplňovala a dětí bylo čím dál více. Rozšířil se učitelský sbor. Když jsem nastoupila já, měli jsme tři třídní, mě, Američanku na výuku angličtiny, někoho, kdo učil na flétny a paní družinářku. Dneska je nás přes padesát pedagogických pracovníků.

Doba se změnila. My jsme na začátku byli zvyklí improvizovat s málem. Dnes se nám stále nabízejí nějaké pomůcky. Po materiální stránce si nemůžeme naříkat.

Velký zlom nastal, když jsme se odpoutali od zvláštní školy v Josefské a získali samostatnost. Když jsme se stali samostatným subjektem. Byl to nádherný zážitek svobody, že si budeme moci dělat věci po svém a nemuset se zodpovídat lidem, kteří o našem systému nic nevědí a ani vědět nechtějí. Pak jsme měnili zřizovatele, vždy se nás ujala jiná Praha a my se museli stěhovat. Bylo znát, že každý ten úřad nás tak úplně nechtěl, hodně jsme se stěhovali. Ale hodně nás to stmelovalo. Obrovský zlom nastal v roce 2004, když se nás ujal jako zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Získali jsme stálou budovu, kde jsme mohli školu částečně proměnit i stavebně podle svých představ. Tedy poprvé kromě budování duchovních statků jsme měli možnost budovat podle svých představ i materiální zázemí.

Zde také došlo ke změně paní ředitelky. Paní ředitelce Vášové skončilo funkční období a nebyla potvrzena ve funkci, do konkurzu na místo ředitele školy se přihlásili paní učitelky z našich řad. Tehdy zvolená paní ředitelka zastává své místo dodnes. Magistrát hl. města Prahy nás dost podporuje. Materiálně jsme na tom nejlépe, než jsme kdy byli. Trochu problém je se získáváním nových mladých kolegů. Dříve k nám proudili mladí nadšení učitelé. Dnes nám pedagogický sbor trochu stárne. Jsme stabilní zavedená státní škola. Začaly se „škatulkovat“ děti. Máme doporučení PPP a SPC, máme indentifikátory znevýhodnění, máme čísla podpůrných opatření, ale my bychom si rádi děti do tříd poskládali tak, aby se s nimi dalo dobře pracovat a tohle je nám současný systém neumožňuje.

Když jsem se stala zástupkyní, měli jsme jeden školní počítač a jedem jsem si koupila z vlastních peněz pro práci ve škole. Všechno se dělalo v ruce, tabulky, všechno a vozilo se to na úřad. Teď můžu všechno dělat v kanceláři, nikam nemusím, ale nárůst administrativy je stonásobný. Před dvaceti lety jsem odvezla dokumenty na úřad a měla jsem čistý stůl. Teď se to téměř nestává. Také nás dříve nikdo nenutil, učit pracovat děti na počítači už na prvním stupni. Teď mám pocit, že hájíme dětství. Dříve to všechno bylo velmi přirozené, byli jsme hodně venku v přírodě. Tady se snažíme, ale už to není takové. Je jiná doba. Není to lepší nebo horší. Jsme v jiné době. Pionýrské doby jsou pryč.

13. Věnovala jste této škole velkou část svého života. Co Vás zde stále motivuje k další a další práci?

Myslím si, že je tohle výborná škola. Lidé tu pro děti dělají opravdu hodně. Prostě stojí to za to, dělat tady tu službu zástupcování s papírováním v kanceláři. Někdo to dělat musí. Možná bych raději byla třídním učitelem nebo učila výtvarnou výchovu a dějiny umění, které jsem také vystudovala, ale beru práci zástupce jako službu a svůj úkol. Přišlo období, kdy jsem si řekla, tak už jsem se něco naučila a je načase, abych to nějak zúročila. Proto také učím na lyceu, na seminářích pro waldorfské učitele, pracuji v radě Asociaci waldorfských škol a jsem v koordinační skupině pro tvorbu nového RVP, protože si myslím, že waldorfská škola je léty ověřený směr, který vychází z toho, co dítě ve svém životě potřebuje. A že je potřeba aby to slyšeli také jiní lidé. I když bývám někdy unavená, mám dobrý pocit z toho, že plním svůj úkol a moje práce má smysl pro mě i pro druhé.

Rozhovor č. 3

1. Kdy a kde jste se poprvé setkala s myšlenkami waldorfské pedagogiky?

Pocházím z vesnice na jihu Čech. Od dětství jsem měla mnoho otázek. Ve svém okolí jsem neměla nikoho, kdo by mi je na vsi zodpověděl. Např. při pohřbu mé prababičky mluvil farář o tom, že duše jdou vzhůru. Ve svých 10 letech se mi na tom něco nezdálo... jak by se tam všichni vešli?

S otázkami jsem žila potichu několik let. Při studiu na vysoké škole jsem se spolužačkou zkoušela poznat jógu. Byla jsem zvědavá, jestli tam najdu odpovědi, jak to chodí mezi nebem a zemí... Jogíni nás jednou pozvali na víkend mimo město. Hned v pátek večer začali nad jídlem zpívat a my jsme si všimly, že jsou v transu. My jediné jsme byly nohama na zemi, koukaly jsme po sobě, že tohle tedy ne. Nechaly jsme se ještě večer odvézt zpátky.

Jak už to bývá, k té správné cestě stačí i celkem malinká nápověda. Můj spolužák Jan jednou pronesl celkem nenápadnou větu: „Můj dědeček řekl, že lidé měli v různých dobách různé vědomí. Tato krátká věta mě ohromila jako nějaký blesk.

Tehdy jsme žili v socialismu a nevedly se z opatrnosti žádné rozhovory. Tak jsem byla zticha a říkala jsem si, že od tohoto člověka se musím co nejvíc naučit, než se rozejdeme ze studií, já zas na tu ves. A že mi na to zbývají jenom dva roky... Když to zkrátím, je to můj manžel.

V osmdesátých letech jsem se tedy přivdala do rodiny, která byla úzce spjata s antroposofií a waldorfskou pedagogikou. Nedávno u příležitosti 100. výročí založení první waldorfské školy Stuttgartu měla možnost veřejnost vidět film, ve kterém vypráví o založení waldorfské školy v Praze Jinonicích jemná bělovlasá paní, paní Jana Mildeová. Oba její rodiče se v mládí osobně setkali s Rudolfem Steinerem. Maminka Karla s dalšími přáteli za ním vycestovala do Dornachu a tatínek Antonín se účastnil pražských antroposofických přednášek. Když jsem se přistěhovala, měli oba už svůj věk a velice čilou mysl. Karla, naší řečí babička Karla, odjela jako mladá s evangelickou mládeží do Dornachu, jednoduše za R. Steinerem. On je ale v ten den nepřijal, jak čekali. Aby sehnali finance na přesání, prodal jeden z nich zlatý zub, který si nechal vytrhnout.

Antonín, naší řečí dědeček Antonín, byl mezi válkami ředitelem Weledy, která sídlila v Praze v paláci Koruna. V těch letech často jezdil R. Steiner do Prahy přednášet. Mám dojem, že Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy byla přednesena v Praze. Dědeček mi vyprávěl, že po přednášce procházel R. Steiner špalírem lidí. Zastavil se u něho, podíval se mu do očí a podal mu ruku. Dědeček nám to říkal rád. On hodně překládal, měl dokonalou němčinu ze školy. Byl to takový Masarykovský typ člověka.

A právě tady jsou prameny všech pardubických waldorfských snah. Paní Jana Mildeová se totiž narodila Karolíně a Antonínovi Geryšerovým v Pardubicích v domě, který leží nedaleko od nynější waldorfské školy. Tímto domem prošla bohatá historie.

2. V čem Vám byly myšlenky waldorfské pedagogiky blízké?

Ta pedagogika šla rovnou od srdce, to bylo důležité. Hodně se mi líbilo, že všechno do sebe zapadá, a proto to bylo pro mě důvěryhodné, pravdivé.

3. Jak se mohly šířit myšlenky o waldorfské pedagogice před rokem 1990?

Z Pardubic a širšího okolí se pravidelně scházela velká skupina nadšených lidí právě ve zmíněném domě a tam pořádali v upraveném sále v přízemí přednášky již ve třicátých letech. Rodičům Jany Mildeové pomáhali manželé Hermannovi z vedlejšího domu, též nadšenci. Pomáhali s ubytováním účastníků přednášek.

Dědeček Antonín svůj život plně zasvětil novému proudu a neúnavně překládal přednášky Rudolfa Steinera. Už za první republiky se našla v této skupině paní učitelka, Marie Hermannová, která ve škole blízko Pardubic uváděla impulzy waldorfské pedagogiky do praxe. Bylo to ve třicátých letech.

Po nástupu socialismu bylo jasné, že se brány pro jakékoliv svobodné konání zavřely. Veškeré aktivity se musely odehrávat v tajnosti. Zde je ale potřeba zmínit to, že v našem domě bylo i gestapo. Jakmile vešli, proklouzl rychle syn Lumír a utíkal varovat ostatní přátele, aby schovali literaturu. Dodnes máme v domě gauč, který má dole vyklápěcí prkno. V něm měl dědeček schované všechny knihy R. Steinera. Už chtěli odejít, ale jeden si povšiml nenápadného zavíracího háčku. Zavelel otevřít. Naložili všechno do auta a odjeli.

Já jsem měla to štěstí, že jsem osudově přišla jako hledající přímo sem, do tohoto domu a stále tu bydlím s početnou rodinou.

Když jsem se do tohoto domu přivdala, měla jsem možnost být přímo u pramene veškerých aktivit, cítila jsem tu intenzitu a mohla jsem se dědečka na cokoli zeptat. Měli jsme první dvě děti, čekala je socialistická škola. Chtěla jsem proto alespoň něco málo dělat v souvislosti s waldorfskou pedagogikou. Pořádala v našem domě umělecká setkání, to byly první počátky waldorfské pedagogiky. Pravidelně v sobotu jsme s dětmi dobrých přátel malovali akvarelem, kreslili formy a hráli jsme na flétny. Psal se rok 1987, navštívila jsem s Magdalenou Geryšerovou Drážďany, kde jsme se učily malovat u pana učitele Andrese Alberta.

Tato setkání s dětmi u nás musela být samozřejmě neoficiální. Připomínám jen, že v této době byl dohled tak veliký, že se ani v tehdejší Lidové škole umění nesměly ozvat ze třídy koledy. Dnes je to neuvěřitelné, ale bylo to tak. I v rádiu jsme mohli slyšet koledy jen vzácně na chvíli na Štědrý den odpoledne. I texty koled musely být upravené (ne „my zpíváme pánu Bohu“, ale „my zpíváme, víme komu“). Je důležité o tom dnes s mladými lidmi mluvit.

4. Co Vás vedlo k myšlence založení waldorfské školy v tehdejší ČSSR?

Nesvoboda. Nespokojenost.

První naše děti, vnoučata paní Jany Mildeové, se narodily ještě do těžkých dob strachu a nesvobody. Trpěla jsem při představě, že budeme muset odevzdat naše první dítě do socialistické školy. Tehdy nesměl nikdo vyčínat, jakákoliv individualita byla potlačována, nikdo se nesměl vymykat stanovenému řádu. S prvním synem jsme to prožili. On ve škole velmi trpěl. Děti měly předepsané pevné tempo, které si dnes neumíme představit. Byly to pro celou republiku natištěné písanky. Všichni prvňáci měli nadepsáno v lednu Nový rok. Bylo to nadepsáno psacím písmem (prvňáček po 4 měsících docházky). Z toho je vidět, že nešlo napsat Nový rok třeba až v únoru. Ovšem založení waldorfské školy byla zatím „hudba budoucnosti“.

5. Kdy jste o založení WŠ vážně začali uvažovat?

Samozřejmě hned, jak se ohlásily radostné události roku 1989. Všechno, co jsme do té doby museli držet v tajnosti, vyletělo na povrch v podobě veliké energie a radosti. Nikdy už nebude ta síla tak veliká jako tehdy. Pan Tomáš Zuzák měl tehdy na přednášce v Pardubicích 400 lidí! To se už nikdy nezopakuje. V různých městech naší republiky začaly kolem budoucích zakladatelů waldorfských škol okamžitě vznikat iniciativy ve spolupráci se sdruženími rodičů, kteří hledali cesty, jak proniknout s waldorfskou pedagogikou do sítě stávajících škol. Díky této síle jsme se pouštěli do větších projektů, než jsme byli my sami, ale žádný strach nás neodradil.

6. S jakými problémy jste se potýkali při založení školy?

Musíte si představit, že sametová revoluce v roce 1989 nezměnila celou společnost jako mávnutím kouzelného proutku. Každý nesdílel radost a nadšení ze svobody. Na úřadech ještě několik let dobíhalo fungování starých struktur, starých politických vztahů a známostí. Seděli tam stále ti samí úředníci, kteří neměli žádnou chuť nám pomoci. Zakládali naše žádosti, aby se ani nedostali na program k projednání a hlasování.

Pardubická iniciativa tedy neměla počátkem devadesátých let žádnou podporu úřadů, byla to čistě rodičovská iniciativa, tedy iniciativa zdola. Tito rodiče byli nadšení, nebáli se nového a

zvládali velké úkoly. Hlavní hnací silou pro prosazování waldorfského školství byly naše děti. Věděli jsme, že průtahy a zdržení znamená, že naše nejstarší děti školu nestihnou. Neochotné úřady nás rodiče označovaly jako militantní, ale my jsme byli jenom slušně důslední.

Ptala jsem se mnohokrát, jak to, že v jiných městech, v Semilech, v Praze, Písku už postoupili s waldorfskými iniciativami dál a my tady se pořád tolik trápíme. Až jsem se dozvěděla od rodilých Pardubáků, že právě tady, v Pardubicích, byly za socialismu zaváděny vzorové třídy, ve kterých se zkoušely státní pedagogické postupy pro celou republiku.

My rodiče jsme téměř neměli šanci prolomit tyto ledy. Na založení vlastní školy jsme si ještě museli léta počkat a protloukat se provizoriem. Děti rostly a my jsme potřebovali někde umístit první vlnu těch nejstarších. Je nutné vědět, že v té době činy předbíhaly legislativu. Waldorfské školy ještě několik let nebyly legislativou podporovány. I o to jsme usilovali v takzvané Koordinační radě. Jezdila jsem, jako matka od malých dětí, do Prahy na ministerstvo spolu s kolegy z dalších waldorfských iniciativ. Za Semily to byl pan Josef Bartoš, za Příbram pan Vladimír Nejedlo, za Semily pan Josef Bartoš, za pražskou iniciativu paní Jana Mildeová, za Pardubice já, Ludmila Mildeová, za Písek pan Samec. Z pedagogické fakulty pro nás mnoho znamenal pan prof. Zdeněk Helus.

U nás v Pardubicích jsme obcházelí snad všechny běžné školy. Jednali jsme s vedením, s řediteli, představovali waldorfskou pedagogiku a usilovali o to, aby nás přijali v podobě několika tříd pod svou střechu. Nová pedagogika se jim vždy zalíbila, ale do týdne se začali vymlouvat a odmítli nás. Mezitím si mezi sebou ředitelé navzájem telefonovali, drželi spolu a my měli pocit, že si s námi hrají jako kočka s myší.

K provizornímu umístění nám pomohly až obavy škol o jejich zrušení z důvodu nízkého počtu žáků. Tehdy byla tendence státu se takových škol zbavovat. Ve škole Gorkého byli ve větší míře zastoupeni Romové a pan ředitel chtěl školu pozvednout početně i existenčně. Přijal nás, ale měl jasné podmínky: on bude rozhodovat o pedagogice, přijme z našich řad jen dvě vzdělané učitelky, ostatní třídy budou vyučovat učitelé z řad jeho školy. Všechno musí běžet podle oficiálního řádu, žádné novinky. Žádná týdenní setkávání kolegia školy. To jsme z nutnosti vydrželi dva roky.

7. Jaké byly po roce 1990 možnosti k získání potřebného vzdělávání v oblasti waldorfské pedagogiky. Kde?

Naše první dvě učitelky měly vzdělání ve Stuttgartu na mezinárodním semináři. Uzavřeli jsme partnerství se Svobodnou waldorfskou školou v Eindoven v Holandsku. Byli jsme to my sami,

kdo pořádal pod hlavičkou námi založených spolků **Kruhu přátel svobodných waldorfských škol a Spolku rodičů pro podporu waldorfské školy v Pardubicích** od roku 1991 Letní kurzy waldorfské pedagogiky za účelem vzdělávání učitelů, studentů i rodičů po celé republice, ačkoliv jsme neměli vlastní budovu.

Kolegia probíhala v našem domě a Letní kurzy se konaly na různých místech ve městě (v Domě dětí, na Univerzitě atd.) Lektori Letních kurzů bydleli po dobu konání kurzů a seminářů po mnoho let u nás v domě. Jednalo se hlavně o lektory z Holandska a postupně o lektory z Německa, Švýcarska, Norska i Belgie. Na začátku všeho dění pomáhali s ubytováním lektorů ostatní rodiče. Vznikala krásná přátelství i pozvání do waldorfských škol na zkušenou. Pilně jsme se jezdili vzdělávat do Eindhovenu, Stuttgartu, Vídně, Hannoveru, Schaffhausenu i Tilburgu. V našem domě se konala vedle schůzek kolegia učitelů, i pravidelné schůze Spolku rodičů vždy každou středu každý týden.

8. Výjezdy do zahraničních waldorfských škol byly jistě inspirativní. Bylo něco, co se v našich podmínkách nedalo využít, převzít?

Nebyly žádné zásadní rozpory v pedagogice, protože ta vychází u nich i u nás ze znalosti o dítěti. Spíše jsou rozdíly v organizaci vedení školy. Stále jsme se porovnávali s tím, že kolegium by mělo mít nějaké větší pravomoce, než to je u nás tradicí. Pořád jsme balancovali, co od úřadů chtít. Byla to doba, kdy se všechno rodilo a hledalo se, jak to má vypadat. Dnes víme, že školu řídí z pohledu úřadů ředitel.

Pedagogika, ta vychází ze stejného poznání, nejsou tam velké odlišnosti. Dalo by se očekávat, že mají trochu jiný dějepis a výuku mateřského jazyka. Když se to vezme všeobecně, tak na Letních kurzech nebyly problémy s tím, zda učí lektor z Čech, Holandska,....protože jak říkám, kořeny jsou stejné. Naopak je velmi milé, když i tady u nás neučí naši učitelé podle jednoho pravítka. Základ je, vědět PROČ to nebo to dělám a krásné je, zvolit si tu nejlepší cestičku.

9. Vnímáte nějaké modifikace waldorfské školy v českém prostředí v porovnání se zahraničím?

Jak už jsem řekla, vnímala jsem to hlavně z té stránky organizační. Po stránce pedagogické mě při každé další návštěvě v zahraničí bavilo nacházet ty jejich nové a nové nápady. Jezdili jsme každé dva roky a na různá místa.

10. O zázemí pardubické waldorfské školy v počátcích padlo mnoho. Jak jste získávali jiné materiální zabezpečení, pomůcky?

V úplných počátcích jsme měli Kruh přátel svobodných waldorfských škol, hodně také pomáhali rodiče. První skromné finance jsme si vydělali organizováním bazarů. Partnerská škola Eindhoven na nás pořádala sbírky v Holandsku. Vozili nám akvarelové barvy, voskové bločky, látky, filc, knihy,... . Oni též hořeli nadšením, že pro nás mohou něco udělat. Jezdili nás vzdělávat a nedostávali za to honorář.

11. Věnovala jste waldorfskému vzdělávání velkou část svého života. Dlouhodobě spolupracujete s pražskou waldorfskou školou. Co Vás zde stále motivuje k další a další práci?

Klima školy, je neopakovatelné. Děti vás přátelsky pozdraví. Když jste na školní slavnosti, kde se děje tolik krásného a milého, pak jdete na metro podél paneláků, tak cítíte ten rozdíl. Učitele je třeba pochválit, není to samozřejmé, co dělají.

Rozhovor č. 4

1. Kdy a kde jste se poprvé setkala s myšlenkami waldorfské pedagogiky?

S principy Waldorfské pedagogiky jsem se poprvé setkala při rozpravách v antroposofické společnosti. Šlo o přístup k člověku, konkrétně k dětem, respektování určitých fází jejich vývoje, tyto myšlenky mi byly velmi blízké.

2. Co bylo rozhodující, že jste svěřili své děti do waldorfského vzdělávání?

Waldorfské vzdělávání pro mě znamenalo záruku, že učitelé budou přistupovat k našim synům individuálně se zájmem o každou osobnost, ale zároveň budou součástí živého společenství. Mnoho let jsem toužila po tom, aby náš starší syn nastoupil do waldorfské školy, ale celá rodina to zavrhl, protože waldorfská škola byla hodinu cesty od našeho bydliště. Nakonec to rozhodnutí učinil můj manžel. Po přípravné schůzce pro rodiče budoucích prvňáčků, kde jsme si mohli i vyzkoušet nějaké postupy a budoucí paní učitelka nám vyprávěla, co prvňáčky bude čekat. Manžel nabyl dojmu, že tady na té škole mají o děti skutečný zájem. Tak jsme se rozhodli a vymysleli způsoby, jak s pomocí babičky a s ostatními rodiči si navzájem pomoci při cestách dětí do školy a ze školy. To bylo taky hezké. Hned od počátku byla jasná snaha rodičů waldorfské školy o spolupráci mezi sebou.

3. Jaká byla spolupráce rodičů se školou? Co bylo pozitivní? Co jste vnímala negativně?

Spolupráce nás rodičů s waldorfskou školou byla velmi úzká. Waldorfské školy většinou zakládají rodiče. I naši waldorfskou školu v Jinonicích založili rodiče ve staré dlouho nepoužívané budově. Sami rodiče tuto budovu každým rokem renovovali a upravovali včetně interiérů vždycky tak, aby byla připravena další místnost pro další třídu, další ročník. Tak se škola rozrůstala. Zakládající rodiče waldorfské školy našich synů byli obrovští buildovatelé a nadšenci. Zcela svépomocně postavili přístavbu, nové sociální zařízení, ačkoliv nebyli zedníci ani stavaři. A zároveň oni i sháněli první učitele pro svoje žáky. V prvních waldorfských školách v Čechách bylo vidět, jak moc jsou kolegové i rodiče pracovití, nápadití a nadšení, co všechno si dokázali sami společně vytvořit či vyrobit navzdory tomu, že finanční prostředky byly velmi omezené.

Vlastně rodiče tedy svoje děti nezapsali na alternativní školu, oni ji vytvořili. Když tam začal docházet náš starší syn, měla za sebou teprve tři roky existence. My rodiče jsme spolupracovali při všech školních slavnostech a jarmarcích. Byli jsme také vyzýváni k účasti na výuce v přírodě. Ve třetí třídě jsme jezdili na pozemek za Prahu, který si děti sami zoraly malým pluhem, tažením koníkem, potom po něm tahaly brány, aby rozvolnily hroudy a uvláčely zem, do které pak zaseli obilí. Jezdili jsme tam pozorovat, jak obilí klíčí a roste. Když v létě dozrálo, tak jsme v polovině prázdnin měli žně. Děti si pak samy obilí vymlátily cepy, rozemlely na mouku v mlýnkách na kávu, které jsme do školy sehnali, a pak pekli chleba pro celou školu. Takže pro nás rodiče to byla také zábava a sami jsme se učili mnoho nových činností.

Měli jsme často třídní schůzky, kde jsme si mohli i vyzkoušet různé speciální postupy třeba při počítání a porozumět přínosu volených metod, užívaných ve výuce.

Jako velmi pozitivní jsem vnímala, že nás tato spolupráce nejen sblížila se školou a s učiteli, ale mohli jsme lépe porozumět tomu, co se zrovna naše děti ve škole různými způsoby se učí, co prožívají. Hlavně se také vytvořilo krásné společenství mezi rodiči. Měli jsme prima partu a prožili jsme s našimi prvňáčky a postupně staršími školáky celou jejich cestu základního vzdělávání s pocitem, že se naše děti rozvíjejí po všech stránkách.

4. Jaký vidíte přínos waldorfského vzdělávání u svých dětí z hlediska rodiče?

Naši synové byli živější a zvědaví, tak jsme i zpětně byli velmi rádi, že mohli chodit do Waldorfské základní školy, kde se hodně věcí učili činnostmi a prožitkem. V životě si umí poradit.

5. Vnímáte rozdíly v rozvoji dítěte na waldorfské škole a rozvoji dítěte v běžném školství?

Skrze přibližně stejně staré děti kamarádů jsme, hlavně v prvních letech, viděli, že třeba učení se psaní je na waldorfské škole pomalejší, ale byli jsme za to rádi. Je to zároveň i prevence specifických poruch učení. Byli jsme rádi, že ve waldorfské škole mohou zažít tento proces pomaleji, důkladněji, a navíc všechno tvůrčím a uměleckým způsobem a vlastně se i tak naučili psát i čist pěkně a poměrně rychle.

6. Jak si vedli absolventi waldorfských škol (vaše děti) na středním stupni vzdělávání? Jak vnímali odlišný postoj na ne waldorfských středních školách?

Na střední školu s maturitou (ne waldorfské vzdělávání) se oba synové dostali bez obtíží. V novém prostředí se rychle adaptovali a studium je bavilo. Zpočátku byli překvapení, že když se profesor na něco ptá, nikdo nic neříká, nereaguje bezprostředně na otázky. Oba byli aktivní tak, jak byli zvyklí ze základní školy. Oba studovali dále na vysoké škole. Oba synové jsou dávno dospělí. Jsou zdatní organizátoři, vědomě přijímají a s úspěchem řeší své životní úkoly.

7. Rozhodla jste se sama ve waldorfském vzdělávání pracovat. Jaká byla vaše cesta?

Na waldorfské škole, kam chodili naši synové a kde jsme také byli aktivními rodiči, jsem také krátce pracovala. Dva roky jsem učila hudební výchovu a pak asi 6 let jsem tam měla odpolední kroužek hry na lyru a na flétny.

Zároveň jsem začínala pracovat na speciální waldorfské škole, kam mě to táhlo více, a to je škola, která je mým pracovištěm dodnes. Vysokoškolské speciálně pedagogické magisterské studium jsem si doplnila až později.

8. Jaké byly po roce 1990 možnosti k získání potřebného vzdělávání v oblasti waldorfské pedagogiky?

Hned po roce 1990 se otevíral první waldorfský kurz pro učitele a následně pro učitelky v mateřských školách. Současně se zvedla obrovská vlna rodičovských waldorfských skupin, chtěli přednášky, ale i praktické semináře. Každá škola nebo rodičovská skupina si pak sháněla nějakého mentora-patrona-poradce ze zahraničí. Vznikaly krásné spolupráce se zahraničními waldorfskými školami. Zahraniční mentoři, zkušení učitelé, nám obrovsky pomáhali v začátcích waldorfského hnutí v Čechách: radou, praktickou pomocí, svým příkladem... I poměrně starší učitelé vypadali stále tak mladistvě, s nadšením a opravdovým zájmem, zároveň hlubokými úvahami...

Tito zkušenosti učitelé přijížděli třeba i se svými žáky devátých tříd nebo se třídou studentů střední školy na brigády, zvali také naše rodiče a učitele k nim na stáže, vznikala velká přátelství. Na většině waldorfských škol tyto mentorské spolupráce probíhají dodnes a jsme za ně obrovský vděční.

Dále po roce 1990 byl otevřen waldorfský seminář, každý rok o prázdninách týdenní následné waldorfské vzdělávání a k tomu letní učitelská akademie původně pořádaná v Pardubicích a později v Semilech. Postupně se tato letní waldorfská akademie stala výjimečnou možností, jak sdílet zkušenosti s kolegy jiných waldorfských škol, ale i dále se vzdělávat v jednotlivých předmětech a jejich metodikách. Počet účastníků Letní akademie se v průběhu let postupně velmi rozrostl, na několik set učitelů a rodičů.

Absolvovala jsem také později léčebně pedagogický kurz s naším výjimečným mentorem z Holandska a občas nějaké speciální víkendové kurzy.

9. Měla jste možnost výjezdů do zahraničních waldorfských škol? Do které země?

Při studiu waldorfského semináře pro učitelky mateřských škol jsem měla možnost dvakrát vyjet do Holandska na 14 dní. Bydleli jsme u rodičů žáků waldorfské mateřské školy, kam jsme vždy dopoledne chodili na stáž. Bylo to celé naprosto inspirativní. Pak jsem ještě mohla vyjet do speciální waldorfské školy v Zeistu. Inspirativní tehdy pro nás bylo úplně všechno. Velmi netradiční pro nás bylo, jak hodně se rodiče podílejí na všech aktivitách školy, celé školní společenství, také velmi nápaditá práce na zahradě na školních pozemcích, činnosti v pracovním vyučování s tradičními přírodními materiály, zpracovávání ovčí vlny, ale i výzdoba školy, techniky akvarelového malování, techniky práce s barevnými včelími vosky.. Hlavně jiný pohled na potřeby vývoje dítěte, že není možné rozvíjet jen jeho paměť a myšlení, ale součástí učení i rozvoje celé osobnosti je hlavně to, co dítěti umožníme prožít, co od nás může odpozorovat a co může samo udělat. Důraz na sociální souvislosti, rozvoj a vzájemnou pomoc.

10. Jaké vnímáte modifikace waldorfské školy v českém prostředí v porovnání se zahraničím?

České WŠ vycházejí ze stejných principů pohledu na osobnost dítěte i výchovných přístupů. Podle svého umístění může WŠ vypadat libovolně: česká roubenka, jurta nebo teepee... Je to otázka toho daného národa, kde škola vzniká, jeho kultury. Určité rozdíly jsou jistě ve výuce mateřského jazyka a dějin daného národa.

11. Věnovala jste této škole velkou část svého života. Co Vás zde stále motivuje k další a další práci?

V současnosti učím na speciální waldorfské škole, kde pracuji už 21 let. Práce s dětmi s potřebou podpůrných opatření, tedy s nějakým lehčím typem zdravotního postižení, mě velmi naplňuje. Naše děti nedokáží zpravidla věnovat svoji pozornost, potažmo respekt a kázeň, učitelé proto, že je jen úřední autoritou. Je pro něj důležité cítit, zda má učitel o ně zájem, jestli si k nim dokáže najít cestu, navázat nějaký vztah vzájemné spolupráce s nimi osobně, ale i mezi dětmi ve třídě navzájem. Každé má svoje individuální obtíže, často je pro ně docela náročné to tolerovat a přijmout. Navzájem si tak můžeme pomáhat hledat a rozvíjet svoje lidství.

Rozhovor č. 5

1. Kdy a kde jste se poprvé setkala s myšlenkami waldorfské pedagogiky?

Po dokončení středoškolského vzdělání jsem pracovala ve zvláštní škole v Praze 10 jako vychovatelka ve školní družině a učitelka výtvarné výchovy na druhém stupni. Naši dva kolegové využili možnosti v polovině devadesátých let, jít na náslech do waldorfské školy na hodinu výtvarné výchovy a pak se nám pokusili svůj zážitek zprostředkovat. Šlo o vnější popis konání v hodině a zkoušeli jsme si míchat základní barvy přímo na papíře. Bavilo mě to, ale bez vědomí, proč se takovým způsobem s dětmi pracuje to bylo jen zábavné. Ve druhé polovině devadesátých let byla v této škole v Praze 10 otevřena experimentální 3. a 4. třída s osmi chlapci s ADHD a poruchami učení. Stala jsem se asistentkou pedagoga v této třídě a učitelkou výchov. Byla to velmi dynamická třída. Byly jsme s kolegyní mladé, kamarádky a práce s kluky nás velmi těšila. Většina kolegyň byla starších, měly zaběhnutý způsob výuky a vesměs byly rády, že se těmi divokými dětmi nemusí zaobírat. Připravovaly jsme s kolegyní pro tyto děti hodně zážitkových programů, které se vázaly k probíraným tématům. Samy jsme chodily na kurzy k tématu, kde jsme se připravovaly po obsahové stránce (nejen z učebnice) nebo na kurzy zaměřené na osobnostně sociální výchovu, a pak jsme promýšlely pro děti různé hry a aktivity nejlépe někde v přírodě. Jezdila jsem s těmito žáky jednou za měsíc na sobotní výlety, které byly za odměnu a vždy byly velmi dobrodružné. Chlapci výborně reagovali, užili jsme si spoustu legrace, učební látku si hodně pamatovali přes zážitky a neměly jsme problémy s jejich kázní. Pak se velmi proměnilo klima školy v souvislosti se změnou vedení a já jsem došla k názoru, že po sedmi letech ve školství bych měla zkusit něco jiného. Ukončila jsem pracovní poměr v této škole červnem 2002.

V září roku 2002 po absolvování několika pohovorů s potencionálními zaměstnavateli v jiných oborech jsem zjistila, že tudy moje cesta nevede. Šla jsem na pohovor do pražské waldorfské školy, kam jsem nastoupila v roce 2002. Praktická pedagogika na waldorfské škole mi byla velmi blízká. Pedagogika, která se odvíjí od poznání vývojových fází dítěte v širším smyslu mě úplně okouzila. Ovšem hlubší souvislosti jsem objevovala postupně. Nastoupila jsem na waldorfský seminář. Jezdila jsem a jezdím na různá společná setkání waldorfských učitelů, letní waldorfské kurzy a semináře. Stále přicházejí nové impulzy. Waldorfskou pedagogiku vnímám jako pevnou ve svých základech a současně reflektující dění ve světě. Nic není hotové a uzavřené. Je to cesta.

2. V čem Vám byly tyto myšlenky blízké?

Učení se skrze zážitky. Smysluplné aktivity, které rozvíjejí dítě skrze jeho konání, kdy má možnost se i emočně spojit s tím, co poznává. Považuji takový přístup v učení za přirozený a velmi funkční.

Slavení svátků v koloběhu roku. Zde mohou děti získat prostřednictvím obrazů (příběh + zážitek slavnosti svátku) pocit nebo vědomí, že jsou součástí světa a nějakého vyššího řádu.

Důraz na každodenní hledání vztahu k lidem kolem sebe i sám k sobě. A způsob, jak můžeme děti provádět těmito základními úkoly pro život. Děti se stále učí spolu žít tak, aby jim bylo ve škole dobře. To není jednoduché, každý musí trochu slevit ze svých požadavků a očekávání ve prospěch druhého, ale zároveň nevzdat se všeho, aby se sám ještě cítil dobře. Také je nutné akceptovat, že nemáme vždy všichni všechno stejně. Že jsme rozdílní, ale dokážeme spolu vyjít. To všechno umožňuje zážitek sounáležitosti. Přijímám druhé a jsem přijímán.

3. Čím Vás zaujala právě tato škola?

Otevřenou komunikací. Všichni dospělí spolu mluvili jako rovný s rovným a s určitou lidskou úctou. Byli tam velmi rozdílní lidé s různými životními zkušenostmi, s různými temperamenty, učitelé, hospodářky, umělci i terapeuti. Všichni se k sobě chovali vstřícně. Na čtvrtčních schůzkách, tzv. kolegiích, jsme se všichni scházeli a diskutovali o všem, co škola potřebovala. Byla jsem překvapena, jak intenzivně se celé kolegium školy zajímá o všechno, co je spojeno s děním školy.

Byla jsem nadšena všemi možnostmi zážitků práce s vlnou, voskem, barvami, dřevem, keramickou hlinou, kovem, polními pracemi....

Velmi mě oslovil přístup k dítěti. Učitel je zde jako průvodce výchovou a vzděláním svěřené plnohodnotné bytosti. Toto pojetí působení dospělého na svěřené dítě mi bylo velmi blízké. Sama jsem tak byla vychována. Zažila jsem však sama na sobě, že tento přístup má svá úskalí. Průvodce musí stále reflektovat věk, schopnosti a možnosti svěřeného dítěte. Nesmí být příliš nápomocen a zase ne být příliš vzdálený dítěti, aby se necítilo ztraceno. Opora ve výchově by měla být stále právě přiměřená konkrétní svěřené osobě v daném stadiu individuálního vývoje. Pokud je mým cílem snažení člověk, který hledá zdravý vztah k sobě, ke svým bližním i ke světu.

4. Jaké jste musela mít vzdělání pro tuto práci?

Po přijetí na místo vychovatelky ve waldorfské škole pro děti se speciálními výukovými potřebami jsem se zúčastňovala všech kurzů a seminářů s waldorfskou tematikou a vystudovala v rámci celoživotního vzdělávání speciální pedagogiku vychovatelství. Nastoupila jsem do dvouletého waldorfského semináře. Stala jsem se učitelkou první třídy.

5. Jaké byly po roce 1990 možnosti k získání potřebného vzdělávání v oblasti waldorfské pedagogiky. Kde?

Mohu mluvit o waldorfských kurzech a seminářích až po roce 2000. Waldorfské semináře se otvírají podle potřeby a počtu nových waldorfských učitelů. Vždy jsou organizovány některou waldorfskou školou, přičemž garantem je Asociace waldorfských škol. Lektori jsou naši čeští i zahraniční. Na naší škole, v době, kdy jsem nastoupila probíhaly pravidelně několik let víkendové semináře, kterých se zúčastňovali všichni pracovníci školy, mohli se vzdělávat i nepedagogičtí pracovníci, pokud měli tu chuť. K nám do školy jezdili lektoři z Holandska a Švýcarska. Paní ředitelka nebo kolegyně překládaly. Pracovali jsme na teoretických východiscích waldorfské pedagogiky, věnovali se danému tématu i zážitkem v rámci uměleckých předmětů výtvarných, hudebních i pohybových. Každým rokem pořádala a pořádá také nějaká waldorfská škola interní setkání waldorfských učitelů. Každé prázdniny se koná týdenní letní waldorfský seminář, který nese nějaké ústřední téma, zároveň běží pracovní skupiny pro třídní učitele jednotlivých ročníků a jiné pracovní a umělecké skupiny. Účastník si zvolí skladbu svého vzdělávání z této nabídky a zažije intenzivní studijní týden, kdy si v neposlední řadě vyměňují učitelé z celé republiky zkušenosti mezi sebou. Je to vždy velmi inspirativní setkání ve všech směrech: nové myšlenkové impulzy, výměna zkušeností, osobní zážitky z uměleckých činností (je jiné si naplánovat praktickou práci s dětmi „nasucho“ a prožít si sám proces plánované práce se všemi pocity), diskutovat o věcech, se kterými úplně nesouzním, hledat odpovědi, volit výukové strategie pro konkrétní skupinu dětí.

6. Měla jste možnost výjezdů do zahraničních waldorfských škol? Do které země?

Ano. Do Holandska a Švýcarska. Velmi důležitá pro mě byla návštěva Goetheana a antroposofické kliniky v Dornachu.

7. Jaké vnímáte modifikace waldorfské školy v českém prostředí v porovnání se zahraničím?

Vzhledem k tomu, že waldorfská škola je vždy spjata se životem společnosti a země, ve které působí, jsou odchylky dané právě způsobem života a místem dané země. Principy waldorfské školy se nemění.

Nejen při procházení Richterova učebního plánu waldorfských škol je jasné, že se odlišuje v různých zemích světa výuka mateřského jazyka a ve vlastivědě a dějepisu oné země bude jistě kladen důraz na místní zvláštnosti.

8. Jaké jste měli zázemí, materiální zabezpečení, pomůcky? Jak jste ho získávali?

Po roce 2002 jsme měli dočasně propůjčenou polovinu budovy v Praze 2, starý renovovaný nábytek, pomůcky si každý učitel pro svoji třídu vyráběl či opatřoval sám. Materiálu, jako barvy, vosk, vlnu, čtvrtky, papíry jsme měli málo, spotřebovali jsme každý kousek, každý zbytek. Vítili jsme každý dar. Pro třídu se nakupoval materiál ze třídního fondu. Prvňáčci vždy dostali od školy sadu přírodních voskových bločků a pastelů a s těmi pracovali celý první stupeň.

9. Jací byli první rodiče a žáci, kteří nastoupili do vaší třídy waldorfské školy?

V roce 2005 rodiče dětí hledali, kde by jejich dítě se znevýhodněním mohlo úspěšně plnit základní vzdělávání ve škole, kde by se cítilo dobře. Nastoupili k nám na zavedenou školu a jejich aktivita a spolupráce se školou probíhala v podobě přípravy a účasti na školních slavnostech, brigád v nadačním domě pro školní výjezdy a eventuálního doprovodu při mimoškolních akcích.

10. Jak dlouho pracujete v této škole?

21 let, mezitím šest let mateřské dovolené.

11. Jak se škola vyvíjela z Vašeho pohledu? (zázemí, nárůst dětí, dětská znevýhodnění...)

Se získáním vlastní budovy jsme získali pevné zázemí. Škola je spíše na okraji Prahy, mají k nám možnost dojíždět i žáci z obcí kolem Prahy. V průběhu let se postupně naplňovala plná

kapacita školy. Co se týká znevýhodnění, v průběhu let k zápisu do 1. třídy přicházejí ve větším počtu děti s těžkými řečovými vadami, poruchami autistického spektra, poruchami pozornosti. Také je patrný nárůst žáků kombinovanými vadami a specifickými poruchami učení. Díky skladbě znevýhodnění je též patrný nárůst počtu asistentů pedagoga. V některých třídách jsou dva učitelé, někde učitel a asistent pedagoga. Pedagogický sbor se rozrůstá a také stárne. U nás je minimální fluktuace. Víťáme nové asistenty. Stává se, že asistent se postupně seznámí s prostředím, doplní si vzdělání a stane se z něj učitel.

12. Věnovala jste této škole velkou část svého života. Co Vás zde stále motivuje k další a další práci?

Stále se zde učím, rozvíjím, objevuji. Není to vždy prostřednictvím intenzivního studia nad knihou. Vlastní pedagogické prožitky časem usazené a s odstupem zhodnocené se stávají zkušenostmi. Tyto nadále proměňuji, obohacuji a rozvíjím pro další práci. Velice si vážím kolegů a spolupráce s nimi na smysluplném společném díle. S úctou mezi kolegy, s úctou k dítěti jako nám svěřené bytosti. S vědomím sounáležitosti s lidmi a se světem kolem nás.

Rozhovor č. 6

1. Kde a kdy jste se potkali s waldorfskou pedagogikou?

Zhruba v roce 1984, kdy mi o ní nadšeně vyprávěla kamarádka. Sama jsem v tu dobu byla velmi mladá a neměla jsem ještě děti, tak mě její vyprávění v tu chvíli sice zajímalo, ale dál jsem na ně nemyslela.

Významněji mě ovlivnilo, když do waldorfské školy dali svou dceru naši blízcí sousedé a kamarádi. V tu dobu bylo naší nejstarší dceři 5 let. Začala jsem se o waldorfskou školu intenzivněji zajímat, četla jsem *Výchovu ke svobodě*, chodili jsme na slavnosti školy, jarmarky apod.

2. Čím vás myšlenky waldorfské pedagogiky oslovily?

Líbilo se mi, že v dětech rozvíjí i umělecké vlohy, pohybové nadání, jejich vlastnosti, schopnost spolupráce, že se obrací i k duši, a ne jenom k rozumu a výkonům. Líbila se mi obrazovost a prožitkové vyučování, nematerialistické pojetí světa, výchova ke křesťanství, seznámení i s dalšími náboženstvími.

Můj muž oceňoval vyučování ve větších celcích (v epochách), které dávalo možnost hlubšího vnoření do tématu a soustředění.

3. Co bylo rozhodující pro to, že jste svěřili své děti do waldorfského vzdělávání?

První dcera nastupovala do školy v roce 1995, běžné školství se tedy ještě příliš netransformovalo, převažovala frontální výuka, zkoušení, hledání chyb, porovnávání, známkování. Sama jsem prošla jazykovou, velmi výkonově a soupeřivě zaměřenou školou, převažovaly vzpomínky na neustálý strach a pocity selhávání, nechtěla jsem, aby mé děti zažívaly podobně pojaté vzdělávání. Hodně se mi také líbila možnost většího kontaktu školy a rodičů.

4. Jaký vidíte přínos waldorfského vzdělávání u svých dětí z hlediska rodiče?

Myslím, doufám, že moje děti jsou schopny hlubšího uvažování, zvažování více alternativ. Jsou vnímavější k umění, jsou empatické, mají sociální citění. Dokážou ocenit krásu světa, jsou rády v přírodě. Dokážou hledat zdroje, projít těžkostmi.

5. Jaká pozorujete negativa waldorfského vzdělávání?

Zklamáná jsem byla z kvality výuky jazyků, realita hodně pokulhávala za slibnou teorií. Žádné z mých tří dětí se ve škole nenaučilo pořádně ani jeden jazyk.

6. Jaké jste měli možnosti zapojení se do školního dění? Jak vnímáte takovou spolupráci se školou? Co vnímáte pozitivně? Co vnímáte negativně?

Možnost zapojit se do školního dění byla značná. Aktivně jsem spolupracovala ve Spolku rodičů, byla jsem členkou kruhu důvěry. Ohromně mě bavily každoměsíční třídní schůzky, kde jsme i my rodiče měli možnost prožít části vyučování dětí, dozvídaly jsme se, co, jak a proč učitelé dělají. Se třídami jsme organizovali školní bazary (jarmarky), jezdili jsme na vodu, na školy v přírodě. Ve většině tříd se vytvořily velmi přátelské vztahy mezi rodiči, dodnes převážnou část našich kamarádů tvoří právě spolu-rodiče z WŠ.

Někdy jsem byla rozčarovaná z určité povýšenosti některých učitelek. Některé také nebraly rodiče partnersky, měly pocit, že mohou a mají vychovávat celé rodiny, byly k nám rodičům někdy příliš kritické.

7. Jakou máte zpětnou vazbu svého dítěte na působení waldorfské školy?

U všech tří ambivalentní, ale doufám, že převážně kladnou. Velmi záleželo na osobnosti učitelky, ve waldorfské škole se dokážou dostat k dítěti blíž, dokážou dítě víc ovlivnit a zasáhnout v dobrém i nedobrem. U všech dcer přetrvaly velmi dobré vztahy s většinou spolužáků, k některým učitelkám a jejich „éteričnosti“ nebo odborné nekompetentnosti jsou o něco kritičtější.

8. Vnímáte rozdíly v rozvoji dítěte na waldorfské škole a rozvoji dítěte v běžném školství?

Všechny naše děti prošly waldorfskou školou, ale mám kamarádky s podobně starými dětmi, které ve stejnou dobu procházely běžnými školami, a i z hlediska své práce se do prostředí škol dostávám často. Zdá se mi, že prostředí běžných škol bylo možná v něčem „odbornější“ a přehlednější, ale plošší, méně zajímavé, leckdy umrtvující zájem, zvědavost a iniciativu dětí. Žáci se porovnávali podle známek, soupeřili spolu, nedokázali navzájem ocenit své jiné vlastnosti, jiná nadání.

9. Prožívá nebo prožívalo vaše dítě nějaké odlišnosti v porovnání s vrstevníky na běžných školách?

Zpočátku se naše děti cítily vydělené z místní komunity, protože jsme je dováželi do školy daleko a místní děti tudíž neměly možnost tolik poznat. Styděly se také za to, že se učily později číst a psát, měly pocit, že se na ně ostatní dívají jako na méněcenné, postrádaly školní známky, aby mohly snadno odpovědět na to, jak jim to jde ve škole a co měly na vysvědčení. Až ke konci druhého stupně nebo možná až na středních školách byly schopny víc obhájit jinakost školy, možná naopak překmitly až do pocitu určité výjimečnosti, výlučnosti.

10. Jak hodnotíte samostatnost vašich dětí při řešení běžných životních úkolů adekvátních k věku?

Naše dcery jsou již dospělé, vdané, mají své vlastní děti. Zdá se mi, že své životy vedou dobře a umějí řešit rozmanité nástrahy a těžkosti.

11. Jak si vedly vaše děti na středním stupni vzdělávání? Jak vnímaly odlišný postoj na ne waldorfských středních školách?

Všechny tři se dostaly na střední školy úplně bez problémů, u přijímacích zkoušek patřily mezi nejlepší. Nejstarší dcera studovala gymnázium, možná měla trochu problémy s vnímáním své odlišnosti, ale nejsem si jistá, zda to bylo osobnostní nebo důsledek waldorfské školy. Každopádně začala experimentovat s drogami, ve čtvrtém ročníku brala pervitin, maturitu udělala s dvouletým zpožděním. Nakonec vystudovala vysokou školu, nyní uvažuje o PhD., je spolehlivou a dobrou maminkou, nemá žádnou závislost na návykových látkách. Prostřední dcera vystudovala sociální práci nejdřív na střední škole, potom na ETF. V životě i v profesi si vede
velmi
zdatně.

Nejmladší dcera vystudovala šestileté španělské gymnázium. Zpočátku byla na špičce třídy, postupně se dostala spíše lehce pod průměr. Domnívám se, že pro ni byl přechod mezi vzdělávacími systémy nejtěžší. Ve WŠ měla smůlu na učitelky, každý rok se jim střídaly. I proto odešla z této školy již po 7. třídě. No a na prestižním jazykovém gymnáziu byl zcela jiný hodnotový systém, pro tuto skupinu byla naše rodina chudá, alternativní, ne dost úspěšná.

Rozhovor č. 7:

1. Kde a kdy jste se potkali s waldorfskou pedagogikou?

V začátku Adventu v roce 2001 jsme byli jako kolemjdoucí s dcerami přizváni ve škole v Ruzyni na slavnost Adventní zahrádka, kterou pořádala waldorfská třída při běžné ZŠ Ruzyně.

2. Čím vás myšlenky waldorfské pedagogiky oslovily?

Úzká spolupráce mezi rodinou a školou. Jsem přesvědčena, že waldorfskému učiteli záleží na všestranném rozvoji dítěte. Je skvělé, informace dítě získává i jinými cestami než přes rozum, tak jak je tomu na běžných školách. Stejnou měrou je důležitý i rozvoj citové a volní stránky člověka. Líbí se mi důraz na učení prožitkem – dětem nejsou předkládány hotové informace, musí si na ně pod vedením učitele dojít samy. Vyhovoval nám pozdější nástup psaní a čtení jako prevence vzniku poruch učení. A také jiné pojetí uměleckých předmětů, kdy dítě není hodnoceno za výkon, výsledek, ale že je důležitá cesta. Jako věřící rodiče nás v neposlední řadě oslovil i duchovní přesah, který je součástí waldorfské pedagogiky

3. Co bylo rozhodující pro to, že jste svěřili své děti do waldorfského vzdělávání?

Nejstarší dcera byla právě před zápisem do první třídy. Vzhledem k opožděnému vývoji dcery nám výuka ve waldorfské škole přišla jako nejvhodnější forma vzdělávání a možného všestranného rozvoje. Po zápisu na waldorfské škole v Ruzyni, který také probíhal jiným a pro nás smysluplnějším stylem, jsme se na doporučení waldorfských učitelů rozhodli pro nástup do waldorfské školy zřízené pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Waldorfskou školu Na Dědině po 12 letech navštěvovala i nejmladší dcera Markéta. Chtěli jsme i pro ni jinou formu vzdělávání, než je běžný proud. Hodně nám záleželo na tom, aby naše děti chodily do školy rády a aby je forma vedení výuky posouvala nejenom v akademických dovednostech, ale i v hodnotovém pojetí světa.

4. Jaký vidíte přínos waldorfského vzdělávání u svých dětí z hlediska rodiče?

Praktičtější a nestresující přístup. Aktivní spolupráce s rodiči. U handicapované dcery Jany došlo k výraznému posunu v oblasti sociálních dovedností, stala se více otevřenou navzdory své diagnóze PAS. Na to měly dle mého názoru největší vliv umělecké předměty – výtvarná výchova, hudební výchova (dětí ve waldorfských školách hrají každé ráno na flétnu), eurytmie a dramatická výchova. Dalším prvkem, který přispěl k rozvoji zejména praktických dovedností bylo učení prožitkem-děti si např. zasely obilí, pak ho sklidily, namlely mouku a pak z ní upekly chleba, o který se podělily se spolužáky z celé školy. Takových podobných činností je ve škole mnoho. I spojení s procesy v přírodě dceru velmi ovlivnilo. Dodnes vnímá přírodu velmi intenzivně a raduje se z každé proměny, které střídání ročních dob přináší. Oproti svým vrstevníkům z jiných „praktických škol“ byla dcera ve škole více vedena k vnímání a potřebám lidí kolem sebe.

U zdravé dcery Markéty, která je dnes v deváté třídě, vidím podobný vliv na rozvoj osobnosti jako u Jany.

5. Jaká pozorujete negativa waldorfského vzdělávání?

Ve waldorfských školách je stěžejní osobnost třídního učitele. Je důležité, aby ho třída přijala jako přirozenou autoritu. Aby mohl naplnit cíle a principy waldorfské pedagogiky, měl by to být člověk osobnostně vyzrálý. Alternativní školy však občas vyhledávají lidi, kteří si řeší své osobní problémy a chybí jim ukotvenost. Projeví se to pak ve vztahu k dětem a k tendenci fundamentálních názorů, které brání vzájemnému porozumění a toleranci k odlišným názorům.

U dcery Jany se speciálními vzdělávacími potřebami nenaplnovalo epochové vyučování svůj záměr vybavování si podstatných informací z předešlé epochy, které jsou od sebe časově vzdálené i několik měsíců. Jana si z minulé epochy nic nepamatovala. Nejvíce se to odrazilo na znalostech z matematiky. Nepočítala každý den, chybí jí pevné matematické představy, které se již v pozdějším věku nepodařilo vytvořit.

6. Jaké jste měli možnosti zapojení se do školního dění? Jak vnímáte takovou spolupráci se školou? Co vnímáte pozitivně? Co vnímáte negativně?

Bližší zapojení rodičů je ve waldorfském vzdělávání samozřejmostí a je velice pozitivní. Možností zapojování se bylo mnoho (např. každý měsíc třídní schůzky, pravidelné slavnosti, na jejichž přípravách se rodiče spolupodíleli, jarmarky apod.) Výhodou bylo vytvoření společenství rodičů, třídního učitele a dětí. Společně vznikají rozmanité nápady a ve více lidech

se dá více tvořit. Třídní učitel není na všechny aktivity sám. Mezi rodiči vznikají často pevnější přátelské vztahy. Nevýhoda – pro zaměstnané rodiče je to často časově náročné.

7. Jakou máte zpětnou vazbu svého dítěte na působení waldorfské školy?

Pozitivní zpětnou vazbou je pro mě to, že si nejmladší dcera dobrovolně vybrala studium na Waldorfském lyceu, a to v obou případech – jednu přihlášku dala do Prahy a druhou do Příbrami.

8. Vnímáte rozdíly v rozvoji dítěte na waldorfské škole a rozvoji dítěte v běžném školství?

Ano, vnímám. Děti z waldorfských škol mají více vyvinutý vlastní úsudek. Jsou zvyklé pracovat skupinově. Mají šanci více rozpoznat své nadání, díky všestrannému rozvoji. V běžných školách je daleko více vyvíjen tlak na výkon na úkor dobrých vztahů mezi spolužáky.

9. Prožívá nebo prožívalo vaše dítě nějaké odlišnosti v porovnání s vrstevníky na běžných školách?

Ano, dceři Markétě na prvním stupni vadilo, že se učí pomalejším tempem než její kamarádi, kteří chodili do běžné školy. Měla pocit, že má menší znalosti. Kolem páté třídy byla dokonce velmi kritická k waldorfskému způsobu vzdělávání, stejně tak to měla i většina jejích spolužáků. To se změnilo až cca v osmé třídě, kdy si začala uvědomovat kladné stránky waldorfské školy.

10. Jak hodnotíte samostatnost vašich dětí při řešení běžných životních úkolů adekvátních k věku?

Jana má sice obtíže s orientací v čase a s jakoukoliv manipulací s čísly, ale jinak je velký praktik. Když nemá nikoho po ruce, vyřeší i náročnější situace.

Markéta si organizuje od druhého stupně učení sama, vede si poznámky tak, aby jim sama rozuměla a mohla se z nich učit, umí obhájit svůj názor a potřebuje si k výsledkům dojít svojí cestou. Baví jí vést diskuzi s učiteli o probírané látce a přijde jí to samozřejmé.

Poradí si ve většině případů i s neznámou situací, ráda organizuje aktivity pro kamarádky ve skautu. Myslím, že se této role ujala velmi zodpovědně.

Rozhovor č. 8:

1. Kdy jste se poprvé setkala s waldorfskou pedagogikou? Jaká byla vaše cesta waldorfským školstvím?

Na naši školu jsem přišla ve čtvrté třídě z běžné školy. Nešlo mi učení, matematika a čeština a necítila jsem se dobře v původní škole. Rodiče hledali školu, kde by se pracovalo jinak, kde bych se více naučila a kam bych chodila ráda. Našli waldorfskou školu, která v tu dobu sídlila na Kampě. To jsem měla tehdy blízko.

2. Byly nějaké rozdíly mezi pobytem na běžné základní škole a na waldorfské škole? Jak jste to vnímala?

No ano. Rozdíly byly hlavně ve způsobu učení. Hodně jsme pracovali rukama. z toho jsem měla opravdu dobrý pocit.

3. Vnímala jste na sobě nějaké pozitivní nebo negativní odlišnosti ve výchově a vzdělávání na waldorfské škole v porovnání s kamarády z běžné školy?

Vlastně jsem ani neměla kamarády mimo školu. S dětmi ze školy jsme si docela rozuměli, tak jsem ani žádné jiné nehledala. Dodnes jsem s některými z nich v častém kontaktu.

4. Co považujete na waldorfské škole za pozitivní? Co se vám líbilo, co vám vyhovovalo jako žákyni, studentce?

Pozitivní pro mě bylo epochové vyučování. Lépe jsem látku pochopila, když jsme se jí věnovali každý den celý měsíc a hodně jsme dělali činnosti, kde jsme mohli látku i prožít. Bylo na všechno dost času a já jsem měla pocit, že mi to přes ty činnosti jde. V minulé škole jsem byla nešťastná, že jen jsem se všimla, že něco probíráme, už jsme museli jít dál, nestíhala jsem to i když jsem se snažila, a tak jsem to tam vzdala.

I když jsme přišli do waldorfské třídy ze všech různých míst, postupně jsme se docela sžili. Jasně, přišel čas, kdy jsme se dělili na různé partičky, ale docela to bylo fajn. Akorát když jsme jezdili na školy v přírodě a na nějaké výjezdy, holky většinou nejezdily. Tak jsem dost kamarádila s kluky.

5. Co jste vnímala naopak jako negativní na waldorfské škole během vaší školní docházky?

Ze začátku mi byly divné ranní průpovědi, nerozuměla jsem tomu. To mě nebavilo.

6. Co považujete za největší přínos do života, co vám waldorfská škola poskytla?

Vyzkoušela jsem si tady věci a činnosti, které bych si na jiné základce určitě nezkusila. Ať už jde o setí obilí, pečení chleba, práci s vlnou, s voskem, se dřevem... Dodnes nevydržím sedět s rukama v klíně. Vyrábím přátelům a známým různé dárky pro radost různými technikami.

A určitě jsem se tu naučila nějakému sociálnímu vnímání k dětem, které mají nějaká znevýhodnění. Pracuji už několik let i v chráněné dílně JINAN s dospělými klienty s různým znevýhodněním. I o prázdninách s nimi jezdím na výjezdy. Je s nimi legrace a mají sami radost, když se jim podaří něco dokázat. Je pro ně hrozně důležité, že se mohou denně scházet a pracovat spolu podle svých možností. Mám z toho radost.

7. Pracujete ve waldorfské škole jako asistent pedagoga. Co vás přesvědčilo, že jste se rozhodla pro práci na naší škole?

V roce 2000 jsem se stala asistentkou v oblasti péče o zvířata. To byl obor, který na naší škole v 11. a 12. třídě tehdy byl. Studenti jezdili do Rožkopova v Podkrkonoší se prakticky starat o koně, ovce, kozy, králíky a psy a já jsem jim pomáhala na těchto výjezdech, aby se pečovat o hospodářská zvířata co nejvíce naučili sami. Ve škole jsem pracovala jako asistent pedagoga.

8. Měla jste někdy chuť odejít a zkusit něco jiného v jiných podmínkách?

Ano. Jednu dobu jsem měla pocit, že ve výuce nedělají děti žádný pokrok, že stojí na místě a já už nevím, jak je oslovit, jak jim pomoci. Přemýšlela jsem, co dělám špatně a jestli bych raději neměla odejít dělat něco jiného. To byla moje osobní krize. Říkala jsem si, že bych možná měla jít pracovat ke zvířatům nebo jít prodávat do galanterie. Ale nešla jsem si to zkusit. Po prázdninách se děti proměnily, kousek se posunuly, asi jsem se proměnila i trochu já a myšlenky na práci někde jinde mě přešly.

9. Jak dlouho zde pracujete? Kde berete chuť a energii do práce? Co vám tato práce přináší?

Prostě mě baví práce s dětmi v našem prostředí. Mám ráda i ty malé na prvním stupni, ale nevadí mi ani pubertáči. Ráda jsem i na praktické škole se studenty s mentálním postižením. Ještě jsem nepracovala s dětmi v první třídě, a to mě čeká příští školní rok. Tak to už budu mít kompletní :). Od druhé třídy výš jsem už jako asistent pedagoga nebo osobní asistent děti provázela. První třídu jsem neabsolvovala ještě ani jako žák ani jako asistent.